

ZÁKLADNÍ INFORMACE O PĚSTOUNSKÉ PÉČI A PÉČI PORUČNÍKA

Věduna Bubleová a kolektiv

**Základní informace
o pěstounské péči a péči poručníka**

**Středisko náhradní rodinné péče, spolek
Praha
2018**

Tato publikace vznikla v rámci projektu „Náhradní rodina + dítě + odborník jako partneři“ (Metodické centrum pro NRP), který byl podpořen Nadací Sirius z grantového řízení programu: preventivní programy a systematická řešení. Více informací o projektu a dalších publikacích na www.nahradnirodina.cz

Publikace byla vydána v rámci projektu Centrum podpory náhradní rodinné péče II díky finanční podpoře Nadace Sirius.

Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka

© **PhDr. Věduna Bubleová; Bc. Jana Frantíková, DiS.; Mgr. Filip Vyskočil; Alena Vávrová; Mgr. Pavla Pokorná, Mgr. Tereza Landová, Veronika Fišerová, DiS.**

© Středisko náhradní rodinné péče, spolek, Praha 2018
Čtvrté přepracované vydání

Vydalo Středisko náhradní rodinné péče, spolek
Jelení 91, 118 00 Praha 1
www.nahradnirodina.cz
info@nahradnirodina.cz

Odborná garantka: PhDr. Věduna Bubleová
Odborný metodik: Mgr. Petr Vrzáček
Jazyková korektura: Zuzana Straková
Obálka, sazba: Ing. Radek Hlavsa
Tisk: Akční tisk, s.r.o.

ISBN 978-80-87455-30-2

OBSAH

PŘEDMLUVA	5
I. PRÁVNÍ ASPEKTY PĚSTOUNSKÉ PÉČE A PÉČE PORUČNÍKA	6
1. Popis institutů pěstounské péče a péče poručníka	7
2. Typy pěstounské péče	9
II. PSYCHOLOGICKÁ HLEDISKA PĚSTOUNSTVÍ	12
1. Motivace k přijetí dítěte do pěstounské péče nebo péče poručníka a základní informace důležité při rozhodování	12
2. Děti, které přicházejí do pěstounské péče nebo péče poručníka	15
3. Cizí dítě v cizí rodině a doporučení pro budoucí pěstouny a poručníky	18
4. Původní rodina a kontakt s ní	20
III. ZPROSTŘEDKOVÁNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE	24
1. Podání žádosti o zprostředkování pěstounské péče	24
2. Posuzování žadatelů o zprostředkování pěstounské péče obecním úřadem obce s rozšířenou působností	25
3. Posuzování žadatelů o zprostředkování pěstounské péče krajským úřadem	26
4. Výběr pěstounské rodiny	29
5. Navazování kontaktu s dítětem	30
6. Služby poskytované náhradním rodinám	30
7. Dohody o výkonu pěstounské péče (příp. rozhodnutí) (§ 47b a § 47c zákona č. 359/1999 Sb.)	31
IV. FINANČNÍ ZAJIŠTĚNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE A PÉČE PORUČNÍKA	34
1. Dávky pěstounské péče	34
2. Peněžitá pomoc v mateřství (PPM) a rodičovský příspěvek (RP), otcovská dovolená	38
ZÁVĚR	40
PŘÍLOHA 1	41
Doporučená literatura	41
Doporučené filmy	43
PŘÍLOHA 2	44
Seznam obcí s rozšířenou působností	44

PŘÍLOHA 3	46
VZOR – Žádost o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvoji- teli/pěstouny/pěstouny na přechodnou dobu + dotazník k žádosti	46
PŘÍLOHA 4	56
VZOR – Návrh na svěření dítěte do pěstounské péče	56
PŘÍLOHA 5	59
VZOR – Návrh na ustanovení poručníka dítěti	59

PŘEDMLUVA

*Motto:
„DĚTI POTŘEBUJÍ ŽÍT V RODINĚ.“*

Vážení přátelé,

toto čtvrté přepracované vydání vzniklo s ohledem na nový občanský zákoník, který od 1. 1. 2014 přinesl řadu změn v oblasti pěstounské péče. Tato publikace byla vydána díky Nadaci Sirius a realizaci projektu „Náhradní rodina + dítě + odborník jako partneři“ (Metodické centrum pro náhradní rodinnou péči) a je rovněž finančně podpořena Nadací Sirius v rámci nového společného projektu „Centrum podpory NRP“. Velice si této podpory vážíme a upřímně děkujeme.

Tento text je určen zájemcům o tzv. zprostředkovanou pěstounskou péči a péči poručníka. Cesta od podání žádosti o zprostředkování náhradní rodinné péče až po přijetí dítěte je dlouhá, mnohdy náročná a třeba i klikatá. Přesto na konci této cesty čeká dítě, které potřebuje pomoc. Dítě zároveň vždy přináší do života mnoho vzruchu, starostí i radostí. Přejeme si, aby se co nejvíce dětí dostalo do rodin, kde budou milované a přijímané se vším, co k nim patří, včetně jejich minulosti.

Víme, že přijetí dítěte do náhradní rodinné péče je náročný úkol. Pěstouni i poručníci se potýkají se spoustou nesnadných situací. I v těch nejtěžších chvílích je nutno mít na paměti, že problémy, se kterými se potýkají přijaté děti, nezavinila náhradní rodina. Úkolem náhradní rodiny je pomoci dětem se s těmito problémy vyrovnat, tak aby jednou dokázaly v životě obstát co nejlépe. Bez opory náhradní rodiny to mají děti v životě mnohem složitější.

Přejeme vše dobré.

Za autorský kolektiv
Věduna Bubleová

I. PRÁVNÍ ASPEKTY PĚSTOUNSKÉ PÉČE A PÉČE PORUČNÍKA

Sociálně-právní ochraně dětí je v naší republice věnováno stále více pozornosti. V situacích, kdy se rodiče o své děti nemohou starat, péči nezvládají či ji nějakým způsobem zanedbávají nebo ji vykonávat nechťejí, přebírá zodpovědnost za tyto děti stát. Funkci opatrovníka dítěte vykonávají orgány sociálně-právní ochrany dětí, jejichž úkolem je vyvinout veškeré úsilí, aby situace ohroženého dítěte byla vyřešena co nejrychleji a v jeho zájmu. Ideálně tak, aby se mohlo vrátit zpět do své původní rodiny.

Sociálně-právní ochrana dětí je zakotvena v řadě významných právních předpisů, které ji upravují obecně (např. Ústava České republiky, Úmluva o právech dítěte nebo další mezinárodní smlouvy a úmluvy), ale i konkrétně s ohledem na zvláštní situace.

K nejvýznamnějším prováděcím předpisům patří nyní **zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.**

Pokud v dané situaci není možné, aby dítě setrvalo ve své původní rodině, zákon o rodině jasně vymezuje povinnost soudu zkoumat, zda jeho výchovu nelze zajistit některou z forem náhradní rodinné péče. Provizorním řešením situace dítěte může být také umístění do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Krajní možností je pak umístění do ústavní péče.

Předním hlediskem sociálně-právní ochrany dětí se na základě novelizace příslušných zákonů nově stala vedle zájmu a blaha dítěte také ochrana rodičovství, rodiny, práva na rodičovskou výchovu a péči s ohledem na širší sociální prostředí.

Úpravy zákona o sociálně-právní ochraně dětí platné od ledna roku 2013 nastavují nový, kvalitnější systém sociálně-právní ochrany dětí.

1. Popis institutů pěstounské péče a péče poručníka

Pěstounská péče je podle občanského zákoníku forma náhradní rodinné péče, při které pěstoun o dítě osobně pečuje a je zodpovědný za jeho výchovu. Z právního hlediska ale mezi pěstounem a dítětem nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dítětem, tak jak je tomu v případě osvojení. Rodiče mají nadále vůči dítěti povinnosti a práva vyplývající z rodičovské odpovědnosti, s výjimkou práv a povinností, které zákon stanoví pěstounovi. K výkonu mimořádných záležitostí (např. vyřízení cestovního dokladu) musí žádat o souhlas zákonného zástupce dítěte, případně soud. Pokud je pěstoun přesvědčen o rozporu mezi zájmem dítěte a rozhodnutím jeho zákonného zástupce, může se domáhat rozhodnutí soudu. Pěstoun nemá vůči dítěti vyživovací povinnost. Stát zajišťuje hmotné zabezpečení dítěte a přiměřenou odměnu těm, kteří se ho ujali, dávkami pěstounské péče. Rodiče dítěte zároveň plní svou vyživovací povinnost k rukám úřadu.

V rámci občanského zákoníku platného od 1. 1. 2014 jsou také nově upravena základní východiska **pěstounské péče**. Děti svěřené do pěstounské péče zpravidla své rodiče znají, předpokládá se tedy i styk rodiče s dítětem. Pěstounská péče by měla být vnímána spíše jako dočasná péče. Soud může pěstounskou péči vymezit na dobu určitou (například po dobu pobytu rodiče v léčebně), ale i neurčitou. Pěstounská péče tak může dočasně překlenout nastalé krize v rodině a může také trvat až do zletilosti dítěte. Pěstoun má povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči, dalšími příbuznými a osobami dítěti blízkými. Konkrétní náplň této povinnosti může být upravena soudem. Rodiče mohou děti požadovat i zpět. Soud takovému návrhu vyhoví, pokud je v souladu se zájmy dítěte.

Pěstounská péče má přednost před péčí o dítě v ústavech nebo v jiných zařízeních ústavního typu. Pěstoun musí poskytovat záruky řádné péče, mít bydliště na území ČR a se svěřením dítěte musí souhlasit. Při hledání náhradní péče o dítě se upřednostňují osoby příbuzné nebo osoby blízké.

Poručníka ustanoví soud dítěti, jestliže tu není žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu (rodiče dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, výkon jejich rodičovské zodpovědnosti byl pozastaven nebo jim byla omezena svéprávnost). Péče poručníka, jestliže o dítě osobně pečuje, je obdobně jako pěstounská péče hmotně podporována státem. Poručník vystupuje v roli zákonného zástupce dítěte. Pokud ustanovený poručník o dítě osobně nepečuje, vykonává pouze

funkci zákonného zástupce dítěte. Nemůže-li být ustanovena poručníkem fyzická osoba, ustanoví soud poručníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí. Dítě může být svěřeno přímo do péče poručníka, nebo pokud je dítě nejprve umístěno v pěstounské péči, v jejímž průběhu **nastanou skutečnosti odůvodňující ustanovení poručníka, mohou být stávající pěstouni ustanoveni poručníky**. Mezi poručníkem a dítětem ze zákona rovněž nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dítětem.

Do péče poručníka jsou svěřovány často děti, které by mohly být osvojeny, ale z různých důvodů se pro ně nenajde osvojitel. Zájemců o osvojení je sice více než zájemců o pěstounskou péči, často však chtějí přijmout pouze děti malé a zdravé. Představy budoucích osvojitelů jsou přitom úplně legitimní, neboť tito zájemci vycházejí ze svých možností a schopností.

Není-li to v rozporu se zájmy dítěte, ustanoví soud poručníkem především toho, koho doporučili rodiče. Rodiče to mohou před svědky sdělit případnému budoucímu poručníkovi nebo mohou své přání vyslovit v poslední vůli či naznačit to ve veřejné listině před notářem. Nebyl-li nikdo takto doporučen, ustanoví soud poručníkem někoho z příbuzných anebo osob blízkých dítěti nebo jeho rodině, popřípadě jinou fyzickou osobu.

Poručník odpovídá soudu za řádné plnění této funkce a podléhá jeho pravidelnému doзору. Výkon funkce poručníka je pod pravidelným dohledem soudu, a to nejen ohledně správy majetku dítěte, ale i ohledně jeho osobních záležitostí. Poručník podává soudu zprávy o poručenci zpravidla v ročních intervalech. Jakékoli rozhodnutí poručníka v podstatné věci týkající se dítěte vyžaduje schválení soudem. Zejména je povinen podávat soudu zprávy o osobě poručence a účty ze správy jeho jmění. Soud však může poručníka zprostit povinnosti podávat podrobné vyúčtování, nepřesahují-li výnosy jmění pravděpodobné náklady na výchovu a výživu poručence.

Pěstouny či poručníky nezletilého dítěte mohou být ustanoveni jednotlivci i manželé. Pokud se nenajde osoba dítěti příbuzná nebo blízká jemu či jeho rodině, probíhá proces tzv. zprostředkování náhradní rodinné péče, vedený krajským úřadem. V rámci tohoto procesu je dítěti hledána nejvhodnější rodina z řad prověřených žadatelů o pěstounskou či poručenskou péči.

Pěstouni i poručníci, kteří o dítě osobně pečují, uzavírají s obecním úřadem obce s rozšířenou působností, s krajským úřadem nebo s pověřenou osobou také Dohodu o výkonu pěstounské péče, která upravuje podrobnosti ohledně

výkonu práv a povinností pečujících osob a osob v evidenci.

Je-li dítě s ohledem na svůj věk a rozumovou vyspělost samo schopno vyjádřit svobodně svůj názor, je třeba před jeho svěřením do náhradní rodinné péče vzít na tento názor zřetel. **Pěstounská péče** vzniká rozhodnutím soudu a jedině soud může rozhodnout o jejím zrušení. Může tak učinit pouze ze závažných důvodů, vždy ale musí pěstounskou péči zrušit v případě, že o to požádá pěstoun. Pěstounská péče zaniká dosažením zletilosti dítěte. **Poručníka** soud může zprostit poručenství na jeho návrh nebo ho odvolat, jestliže se stane nezpůsobilým pro výkon funkce poručníka či porušuje svoje povinnosti. Poručenství zaniká, nabude-li alespoň jeden z rodičů dítěte rodičovskou odpovědnost. Poručenství též zaniká, nabude-li dítě svéprávnosti nebo je-li osvojeno.

2. Typy pěstounské péče

Pěstounská péče

Do pěstounské péče byly do roku 2000 svěřovány děti, u kterých byla splněna podmínka, že „jejich výchova u rodičů není zajištěna z příčin, které mohou být zřejmě dlouhodobé“. Tuto formulaci obsahoval zákon č. 50/1973 Sb., o pěstounské péči. Od 1. dubna 2000 byla právní úprava pěstounské péče přesunuta do zákona o rodině (§ 45a a násl.) a uvedená podmínka byla vypuštěna. Do pěstounské péče tedy mohou být a také jsou svěřovány děti, jejichž výchova u rodičů není zajištěna, ať již dlouhodobě, nebo krátkodobě. V případě pěstounské péče není vyloučen kontakt dítěte s biologickou rodinou, naopak je podporován, pokud není v rozporu se zájmy dítěte. Současná právní úprava pěstounům stanovuje povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči, a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak.

Pěstounská péče na přechodnou dobu

Ačkoliv institut pěstounské péče na přechodnou dobu existuje v českém právním řádu již od roku 2006, dostalo se mu v praxi zvláštní pozornosti až s přijetím novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Cílem je ohroženým dětem poskytnout okamžitou pomoc v náhradním rodinném prostředí do doby, než se podaří nalézt vhodné trvalé řešení jejich složité situace. Pěstounská péče na přechodnou dobu dává dětem, které se ocitly mimo vlastní rodinu, možnost zcela se vyhnout pobytu v ústavních zařízeních. Pěstouni na přechodnou dobu procházejí důkladnými přípravami a jsou podporováni doprovázejícími organizacemi.

S účinností od 1. 1. 2013 došlo ke změně právní úpravy tohoto institutu, k upřesnění možnosti jeho využití a stanovení jasných podmínek pro využití této formy náhradní rodinné péče.

Účelem pěstounské péče na přechodnou dobu je zejména poskytnout rodičům čas, aby si mohli upravit své poměry tak, aby byli znovu schopni převzít dítě do své péče, nebo se pro dítě našla jiná vhodná stabilní rodina. Jedná se tedy především o institut krizový a pouze přechodný.

Soud může na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám ve zvláštní evidenci, a to na dobu:

- a) po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat (z důvodů zdravotních, výkonu trestu odnětí svobody a dalších);
- b) po jejímž uplynutí lze dát souhlas rodiče s osvojením (souhlas s osvojením lze dát v případě matky nejdříve šest týdnů po porodu, v případě otce nejdříve po narození dítěte, jde tedy o případy odložených novorozenců, u kterých se čeká na souhlas rodičů s osvojením, kteří nejsou umístěni do předadopční nebo předpěstounské péče);
- c) do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlasu rodičů k osvojení není třeba (§ 821 občanského zákoníku).

Svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu může nařídít soud předběžným opatřením na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Bylo-li dítě svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu, je soud povinen nejméně jednou za tři měsíce přezkoumat, zda důvody, pro které bylo dítě svěřeno do pěstounské péče, stále trvají. Za tím účelem si vyžaduje zprávy příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Soud rozhodne o výchově dítěte vždy, odpadnou-li důvody, pro které bylo dítě svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu.

Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat **nejdéle jeden rok**. To neplatí v případě, že jsou do pěstounské péče téhož pěstouna svěřeni sourozenci dítěte, kteří byli do této péče svěřeni později, ne však na dobu delší, než po kterou má trvat pěstounská péče u sourozence, jenž byl do pěstounské péče na přechodnou dobu témuž pěstounovi svěřen jako poslední. Krajský úřad vede pro účely zajištění pěstounské péče pro dítě na přechodnou

dobu evidenci osob, které mohou pěstounskou péči po přechodnou dobu vykonávat. Osoby vedené v evidenci musí být připraveny přijmout v případě potřeby dítě do pěstounské péče, za což jim náleží pravidelná měsíční odměna pěstouna.

II. PSYCHOLOGICKÁ HLEDISKA PĚSTOUNSTVÍ

Jak jsme již vysvětlili v předchozí kapitole, tato forma náhradní rodinné péče je dnes již ve své podstatě pojímána jako přechodné, někdy dokonce pouze krizové řešení situace dítěte, o které se nemůže starat jeho vlastní rodina. Často tedy nejde o celoživotní spojení dítěte s novou rodinou, tak jak je tomu v případě osvojení, byť někdy i pěstounská rodina vychovává a pečuje o dítě až do jeho dospělosti. Dítěti zůstávají obvykle zachovány vztahy s původní rodinou, nejčastěji s rodiči, ale mnohdy také s babičkou či dědou, tetou, strejdou nebo se sourozenci, kteří mohou stále vyrůstat v původní rodině, ale také v jiných rodinách či v ústavních zařízeních. Toto všechno jsou lidé, kteří se nějakým způsobem dostávají do vztahu k pěstounské rodině.

Když jste se rozhodli podat žádost, jistě jste si museli odpovědět na otázku PROČ? Proč chci přijmout do rodiny dítě, které se mi nenarodilo?

1. Motivace k přijetí dítěte do pěstounské péče nebo péče poručníka a základní informace důležité při rozhodování

Zamysleme se teď spolu nad nejčastějšími důvody, které některé z vás vedou k rozhodnutí přijmout dítě do péče.

- **Touha mít dítě.** Možná, že měsíc za měsícem nepřichází vysněné miminko. Už si tolik přejete mít doma děťátko. Možná i druhé anebo třetí. Po dlouhém váhání jste se rozhodli pro adopci. Hned na úřadě jste narazili na problém: je vám hodně let a také jste se dozvěděli, že na malé, zdravé, právně volné miminko většinového etnika se čeká řadu let. A tak vaše volba padla na pěstounskou péči – jako na náhradní řešení. Děti do pěstounské péče je více, zájemců je méně. To je situace, kdy je však třeba si uvědomit, že nejčastějším důvodem, proč se dítěti hledá pěstounská a ne osvojitelská rodina, je to, že dítě není tzv. právně volné. To znamená, že v jeho životě stále figuruje původní rodina. Kdyby tomu tak nebylo, mohlo by být dítě osvojeno. Zvažte tedy znovu, zda opravdu počítáte s tím, že dítě může mít kontakt a vztah ke své původní rodině a že také může opravdu nastat situace, kdy se bude dítě moci do své původní rodiny vrátit. Pokud je to pro vás nepřijatelné, pak by bylo vhodnější si podat žádost o pěstounskou péči s výhledem na osvojení. Některé malé dítě, které čeká

v ústavu, až se vyřeší jeho právní situace, by mohlo už čekat u vás. Rozhodnete-li se však pro tuto variantu, pak mějte na mysli, že rodiče dítěte budou vědět, v jaké rodině jejich dítě vyrůstá, protože budou účastníky soudního řízení o svěřeni dítěte do pěstounské péče.

- **Pořídít svému dítěti sourozence.** Vaše dítě touží po dětské společnosti, což vás všechny doma snadno může přivést na myšlenku přijmout dítě z dětského domova. Tímto skutkem by se zároveň pomohlo dítěti, kterému vlastní rodina selhala. Přijaté dítě však nebude jen společníkem pro dítě, které již máte doma, ale bude potřebovat především pozornost, lásku a péči právě z vaší strany. V případě, že v rodině již nějaké děti žijí, je vhodné přijmout do rodiny takové dítě, aby v rámci sourozenecké konstelace bylo věkem nejmladší. Zanedbatelné není ani rozhodnutí, zda se do vaší rodiny více hodí chlapec či holčička, nebo zda na tom nezáleží. Pokud vás k přijetí dítěte do rodiny vede právě tato motivace, pak rozhodně není vhodné poskytovat pěstounskou péči na přechodnou dobu. Přijetí dítěte do rodiny, která již nějaké děti vychovává, je vždy potřeba dobře zvážit s ohledem na potřeby dětí, jež v rodině již vyrůstají. Časté střídání přijatých dětí v rodině, která poskytuje pěstounskou péči na přechodnou dobu, může pozici vlastních či již dříve přijatých dětí znejistit a ve svém důsledku může mít negativní vliv na celou atmosféru v rodině. Z tohoto důvodu je pěstounská péče na přechodnou dobu vhodnější spíše pro rodiny se staršími dětmi, které již dokážou pochopit jasně danou krátkodobost poskytované péče.
- **Romantická touha pomoci dítěti aneb udělat dobrý skutek.** Na začátku vašeho rozhodování byl možná televizní film či novinový článek o množství opuštěných dětí, které žijí v ústavních zařízeních a kterým by v jejich životní situaci pomohla náhradní rodina. Možná, že jste také viděli fotografii dítěte pod nápisem Hledáme..., a milá dětská tvářička vás okouzila na první pohled. Věřte, že nestačí pouze toto prvotní nadšení. Přijmout dítě do pěstounské péče je vážné rozhodnutí. Děti, které se ocitly mimo svou vlastní rodinu, mají ve většině případů za sebou řadu neblahých zážitků a zkušeností, což se někdy projevuje na jejich chování a celkovém vývoji... Před podáním žádosti si proto nejprve promluvte s těmi, kteří se náhradní rodinnou péčí dlouhodobě zabývají, s odborníky, se zkušenými pěstouny, přečtěte si dostupnou literaturu, podívejte se na internetové diskuse apod. To vám usnadní udělat si reálnější představu o tom, co vás může čekat.

- **Zúročit své výchovatské dovednosti.** Máte už své děti dospělé, jsou prima, dobře se zařadily do života a vám se ještě nechce mít prázdné hnízdo. Poskytnout domov dítěti by bylo zúročení vašich rodičovských schopností a dovedností. To je jistě velké plus, které je u náhradních rodičů vítáno. Důležité je však si také uvědomit, že děti, které přicházejí do pěstounské péče, jsou děti, které již nějakým způsobem ovlivnila jejich minulost. Možná budete muset mnohé napravovat a uzdravovat. Nejspíše se budete potýkat s problémy, které jste v minulosti při výchově svých dětí nikdy řešit nemuseli, a vaše okolí vám v nové životní situaci také nemusí vždy úplně rozumět. Bude to jiné rodičovství než biologické – bude určitě napínavé, náročné, dobrodružné, ale také smysluplné a obdarovávající.
- **Inspiroval vás životní příběh někoho v okolí.** Vaši kamarádi mají dva romské kluky. Jsou to hoši z „divokých vajec“, neposedí, nepostojí, když ale večer vezmou svoji pěstounku kolem krku a dávají jí pusu na dobrou noc – tolik lásky stojí za to zažít. V záplavě nadšení z toho, čeho jste byli svědkem, zkuste zvážit své reálné možnosti. Budete-li se například rozhodovat pro přijetí dětí jiného etnika, budete ochotni a schopni přijmout jejich odlišnou identitu a být jim dostatečnou oporou?
- **Touha pomoci dítěti.** Dítě, které nemůže vyrůstat ve vlastní rodině, pomoc opravdu potřebuje. Nejvhodnějším prostředím pro jeho výchovu je náhradní rodina. Ale pomoci složitému, zraněnému dítěti, které má za sebou spoustu negativních zkušeností a na základě těchto zkušeností se také chová, není nijak jednoduché.

Zamyslete se nad svou motivací a na základě toho zodpovědným způsobem zvažte, jaké dítě dokážete v lásce přijmout a vychovávat. Zamyslete se také nad tím, zda byste byli schopni přijatému dítěti pomoci i v případě, kdyby se situace v jeho biologické rodině natolik zlepšila, že by se dítě mohlo vrátit zpět do její péče. Na tento úkol je opravdu třeba být dobře připraven a nejen tím, že budete mít dobré podmínky pro výchovu dítěte. Každá rodina unese jen určitou zátěž. A jen reálně smýšlející, dobře připravená rodina může pomoci dítěti a neublížit přitom sama sobě. Nebojte se vyhledat v případě potřeby pomoc odborníků, a to třeba již ve fázi úvah o přijetí dítěte do rodiny.

Zamyslete se nad tím:

- zda máte dost fyzických a duševních sil na celou dobu, po kterou bude dítě potřebovat vaši péči;
- zda jste empatičtí, velkorysí a schopni přijmout dítě i s jeho limity, a to

nejen v oblasti inteligence, ale také s jeho povahovými vlastnostmi a jeho přístupem k životu;

- zda jste ochotni vzdát se svého pohodlí či zaběhnutého životního stylu a přizpůsobit život celé rodiny potřebám přijatého dítěte;
- zda jste ochotni se plně věnovat přichozímu dítěti i za cenu omezení či ztráty profesní kariéry;
- zda vaše rozhodnutí přijmout dítě se vším všudy obstojí i v náročnosti této péče a mnohdy i před případným nepochopením ze strany vašeho okolí, školy, přátel a někdy i širší rodiny.

Možná se vám zdá, že přijmout dítě do pěstounské péče není přece tak složité a náročné, jak by to teď, na základě těchto otázek, mohlo vypadat. Máte přece spoustu zkušeností s dětmi, a to ať se svými nebo dětmi vašich přátel či příbuzných. Co je tedy na pěstounství tak jiné? Naším cílem je ukázat vám současnou realitu s jejími klady i riziky.

2. Děti, které přicházejí do pěstounské péče nebo péče poručníka

Představme si malé miminko. Když má toto miminko nějakou potřebu, zapláče. Během chvilky je u něho stále stejná maminka nebo stejný tatínek, kteří mu dají lásku, kteří ho nakrmí, přebalí, pochovají, zkrátka naplní potřebu, kterou dítě právě má.

Dítě, které vyrůstá v ústavním zařízení anebo s rodičem, který se o potřeby dítěte nezajímá, případně ho nechává každou chvíli v péči nějaké chůvy či periodicky se měnících partnerů, nemá naplněné své základní potřeby, a to zejména potřebu intenzivního a bezpečného vztahu s pečující osobou. To u dítěte vede k poruše schopnosti důvěřovat lidem kolem sebe, cítit se bezpečně a zdravě si uvědomovat samo sebe. Tato porucha poškozuje i centrální a autonomní nervovou soustavu. Kritické je období zejména do tří let věku dítěte. Proto je důležité, abyste vy – noví rodiče – udělali všechno pro to, aby vaše přijaté děti získaly co nejdříve kompenzující pozitivní zkušenosti, ze kterých by se mohly učit.

To, co prožilo dítě v minulosti, se projevuje také v přítomnosti a bude ovlivňovat i jeho budoucnost. Víme, že každé dítě je originál a na stejně těžkou životní situaci může reagovat odlišným způsobem. Přesto je obecně známo, co lze předem očekávat.

J. Langmeier a Z. Matějček v knize Psychická deprivace v dětství (2011) rozlišují tři základní druhy osobnosti deprivovaných dětí, s nimiž se nejčastěji v ústavních zařízeních setkáme. Popisují je zejména podle způsobu jejich chování ve společnosti. Rozlišují následující typy osobnosti:

1. Typ „sociální hyperaktivity“

Tento typ dětí je možné pozorovat již v batolecích ústavech. Navazují kontakt bez zábrany, s výraznými předvádivými tendencemi. Mají zájem o všechno dění kolem sebe, ale samy se v něm angažují pouze povrchně, stejně jako ve všech individuálních vztazích. Ve škole tyto děti většinou selhávají vzdor průměrné inteligenci, neboť sociální zájem u nich převažuje nad zájmem o věci a úkoly. Proto si tyto děti velice špatně osvojují nové návyky a nové vědomosti.

2. Typ „sociální provokace“

Tato reakce dětí na trvalý pobyt v ústavu se objevuje již kolem jednoho roku. Tyto děti se domáhají pozornosti dospělých provokacemi, zlostnými výbuchy, jsou agresivní vůči ostatním dětem, žárlivé. Toto chování je způsobeno neuspokojením potřeby vztahu a závislosti. Protože se takovému dítěti příliš nedostává lásky, po které touží, získává si pozornost dospělých různými provokacemi. V individuálním kontaktu, kdy se jim dostává pozorné péče, jsou tyto děti jako vyměněné, dokážou být i milé. Tresty a omezování se jejich napětí zvyšuje a vede k dalším provokacím, takže tyto děti často končí v nápravných ústavech.

3. Typ „hypoaktivní“, útlumový

Celková aktivita těchto dětí je snižená, jsou nápadně pasivní, někdy až apatické. Zájem o věci převažuje zpravidla nad zájmem sociálním. Tyto děti nejsou většinou schopny citové odezvy. Také jejich mentální vývoj postupuje zpomalně.

Tuto teorii potvrzuje i současná praxe, kdy se setkáváme s různými projevy u dětí, které přicházejí do pěstounské péče:

- **Dítě má narušený pocit bezpečí a důvěry k ostatním lidem.** To se může projevit agresí, sebepoškozováním, nepřiměřenými reakcemi v neznámých situacích, neochotou vystavovat se novým situacím. Některé dítě se bojí jakékoliv interakce s neznámými lidmi. Jiné dítě je naopak neschopno rozlišit, kdo jsou jeho lidé, a pak hrozí riziko, že dítě odejde pryč s kýmkoliv, kdo ho zaujme.
- **Neschopnost dítěte orientovat se v čase a prostoru.** Někdy i chvilkové opuštění dítěte náhradním rodičem může v dítěti vyvolat panickou reakci. Některé děti neumějí odlišit, co je to potom, za chvíli, doma a jinde.

- **Poruchy příjmu potravy, vyměšování, spánku.** Známé jsou nezdravé usínací rituály, kdy dítě bouchá hlavičkou o postýlku, až se tím uspí.
- **Pokřivené reakce a deformované vzorce chování.** Naučených reakcí a vzorců chování se dítě drží i za změněných životních okolností, protože mu zaručují určitý pocit jistoty a bezpečí. Strategie pro přežití v nefunkční rodině či v ústavním zařízení je jiná než strategie života v normální funkční rodině. A dítě je vnitřně nastaveno na přežití i v těžkých podmínkách. Těžko opouští zafixované vzorce chování.
- **Neschopnost dítěte vyhodnotit příčinu a důsledek svého chování.** Dítě není schopno uvažovat dopředu, dodržovat dohody, má nedostatek ctižádosti, nedokáže dosáhnout toho, co se cení v náhradní rodině, ale má schopnost zajistit si své potřeby bez ohledu na druhé. U dítěte se také může projevit absence (nebo silné skrývání) citů jako obrana před tím mít někoho rád, někde si zvyknout.
- **Projevy uzavřenosti či odmítání, nebo naopak přehnaná touha po náklonnosti.** Tyto projevy se mohou dokonce střídat – to pěstouny obvykle dost zaskočí, protože to vůbec neodpovídá vnějším podnětům, ale vychází to z vnitřního, nesrozumitelného nastavení dítěte.

Je pravda, že v dětském věku, a to zejména v raném období, hrozí při špatném zacházení s dítětem největší riziko poruch citových vazeb a vývoje. Každé dítě je však jinak odolné. Raný věk je ale také doba, kdy je ještě možné dosáhnout mnoha pozitivních změn. Proto má tak velký význam, aby se dítě dostalo co nejdříve do náhradní rodiny. V jeho životě lze ještě mnoho zachránit a změnit.

Při péči o přijaté dítě a řešení mnoha náročných situací mějte na paměti, že to nejste vy, kdo zavinili problémy svých přijatých dětí. Nenechte si to ani namílit lidmi z okolí. Netrapte se případnými výtkami pedagogů a jiných, kteří se setkají s vaším přijatým dítětem. Vy jste ti, kteří přijali do své péče dítě, které prožilo životní trauma, a jste ti, kteří dítěti pomáhají, aby se z minulosti uzdravilo a jeho problémy se vyřešily. Smiřte se s tím, že to bude nějakou dobu trvat a že se to možná nepodaří beze zbytku. Život dítěte bude mít podstatně jinou kvalitu, než kdyby vyrůstalo bez vás, a také jeho budoucnost bude jiná.

Složitě dítě, které přichází do pěstounské péče, potřebuje stabilní zázemí zralých a milujících náhradních rodičů. Pro pěstouny je péče o přijaté dítě životní výzvou, na kterou je třeba se dobře připravit. I po přijetí dítěte do péče je potřebné se nadále vzdělávat, získávat další informace o tom, jak nejlépe přistupovat k přijatému dítěti, abyste mu co nejlépe porozuměli a byli mu co největší oporou.

3. Cizí dítě v cizí rodině a doporučení pro budoucí pěstouny a poručníky

Pokuste se představit si, že jste se právě dozvěděli, že vás rodiče adoptovali. Co vás první napadne? Cítíte se podvedeni? Chcete vědět, jací byli vaši vlastní rodiče? Vybaví se vám situace, které dokazují, že vás rodiče neměli moc rádi a že jste vyrůstali v cizím „hnízdě“? Otázek by bylo mnoho. To, co by chybělo, by byly odpovědi.

Při přijetí dítěte do pěstounské péče máte jednu výhodu. Mnohé děti se na svoji původní rodinu pamatují a některé děti mají se svojí původní rodinou i kontakt. Na první pohled to může vypadat jako situace, která je oproti adopci podstatně složitější. Vždyť právě proto mnoho žadatelů volí raději formu osvojení, aby původní rodina nemohla zasahovat do nového vztahu. I když to tak nevypadá, v období dospívání přijatých dětí je znalost jejich původní rodiny pro tyto děti výhodou. Je to proto, že období dospívání je také obdobím formování identity. Dítě si klade mnoho otázek. Ptá se: Kdo jsem? Po kom jsem? Kam patřím? Jak mě vidí druzí? Jakou mám hodnotu? Jaké mám v životě šance? Čeho jsem schopen/a dosáhnout?

Ivetka by si přála být modelkou. „Nemůžeš být modelka, na to jsi mrňavá,“ usměrňuje Ivetku pěstounka. „A proč musím být malá po tobě, nemůžu vypadat jako moje pravá máma?“ Ivetky máma je také malá, Ivetka to ovšem neví.

Velký úkol vás, budoucích pěstounů, bude vyrovnat se vnitřně s původní rodinou dítěte. Lze si vážít rodičů, kteří svým způsobem života dítěti ublížili? Do pěstounské péče se dostávají i děti zneužívané, týrané, zanedbávané... Z dítěte těžko může vyrůst kvalitní a hodnotný člověk, když by žil s vědomím, že jeho rodiče byli zlí. Není potřeba rodiče obdivovat, ale mluvejte o nich vždy s úctou. Jejich děti určitě přinesou do vašeho života spoustu radosti.

Petřík jezdí skvěle na běžkách. Pěstounka to psala SMS zprávou jeho mámě. Ta z toho měla velkou radost a odpověděla: „Tak to nadání má po mně, já jsem v dětském domově také závodila a patřila jsem k nejlepším.“

Vaše přijaté děti bude zajímat nejen to, co jejich rodiče dělali, ale v určitém věku i to, jak vypadali. Myslete na to včas a využijte situace, kdy si budete moci pořídit fotografii rodičů. Možná se potkáte u soudu, možná proběhne pár návštěv, při kterých bude možné rodiče o fotku požádat. Vaše přijaté dítě bude zajímat, komu je podobné.

„Mami, já bych chtěla někdy vidět svoji pravou mámu. Zajímalo by mě, jak vypadá. Jaká asi je, co myslíš?“ „Podívej se do zrcadla,“ radí pěstounka, „tvoje máma je stejně hezká jako ty.“ Jiný obrázek k dispozici není.

Kam dojdu, co v životě dokážu?

Pěstouni v sobě často nosí skrytý strach z toho, že v životě jejich přijaté dítě neobstojí jako jeho rodiče.

Možná, že ve škole vaše přijaté dítě nebude příliš úspěšné, může se stát, že sociálně nezvládne některé role, snad se už dopředu obáváte některých nevhodných návyků. Ale nebojte se předem. Budete překvapeni, jak hodně se děti budou podobat nakonec vám. Jak moc se do nich obtisknete. Možná víc, než by vám bylo milé. Přijaté děti přeberou váš slovník, vaše gesta i vaše životní hodnoty. Uvědomte si, že i když to vypadá tak, že dospívající dítě vůbec nedává pozor na to, co mu říkáte, brzy zjistíte, že vás nepřetržitě sleduje.

Monča se hroučí a pláče: „Já se nikdy nebudu umět starat o svoje dítě. Já jsem celá moje máma.“ „Neboj,“ povzbuzuje Monču pěstounka. „Tvoje máma se o tebe starat neuměla, protože ji to nikdo nenaučil, když se to naučit měla. Ale ty už to přece umíš. Hezky ses starala o panenky, teď mi pěkně pomáháš s mladším bráškou. Neboj se, budeš moc prima máma.“

K tomu, aby si dítě mohlo vytvořit zdravou identitu, potřebuje také znát všechny dostupné informace o své minulosti. Přiměřeně svému věku by mělo znát všechno, co ho zajímá. Mělo by o sobě vědět víc než cizí lidé kolem něho. Tyto informace by mělo vědět od vás. Proto je potřeba, abyste se nebáli s dítětem o minulosti hovořit. Některé informace jsou bolestivé a ani laskavým způsobem podání se nedají natírat narůžovo. Přesto je lepší, aby děti na zpracovávání své minulosti nebyly samy. To, že o tom děti samy nemluví, neznamená, že je to nezajímá. **Jedním z vašich velkých úkolů je pomoci dětem vyrovnat se s minulostí, aby tím jejich budoucnost nebyla zatížená.**

Adélka je smutná. „Jak to, že o moji malou sestřičku a staršího brácha se moje pravá maminka stará a já musím být u tebe?“ „A tobě se u mě nelíbí?“ ptá se pěstounka. „Líbí, mám tě moc ráda, chci být s tebou, ale proč...?“ Pěstounka to ví, starší i mladší děti jsou z partnerského vztahu. Adélka se narodila, když si její mamka párkrát odskočila k sousedovi. Těhotenství utajila i před přítelem a dítěte se hned po porodu zbavila.

Je mnoho způsobů, jak můžeme dítěti pomoci pracovat s minulostí. Jedna z metod je práce na „kniže života“. Pokusíme se dohledat všechno, co se z minulosti dohledat dá, zdokumentujeme, co se zdokumentovat dá. Je možné napsat rodičům dopis, pochlubit se tím, co dítě dokázalo (i když tento dopis nebude nikdy odeslán). Dá se v něm rozloučit, odpustit, vše si vyříkat. Můžeme se také pokusit dohledat sourozence dítěte.

Martička má velkorysou pěstounku, která se nezabývala její minulostí. V době dospívání začaly Martičce chybět vzpomínky. „Víš co,“ poradila jí psycholožka, „založ si ‚knihu života‘. Vyptej se všech svých blízkých – pěstounů, babiček, dědečků, starších sourozenců a posbírej jejich vzpomínky na své dětství.“ Pěstounku teď mrzí, že Martičce neschovala její poklady, které si přinesla do nové rodiny, při stěhování se všechny zbytečnosti vyházely. Ale ještě není pozdě, minulost se přece dá aspoň trochu přiblížit. Martička s pěstounkou posbíraly všechny informace, navštívily sociální pracovníci i dětský domov, odkud si pěstouni Martičku přivezli, a vytvořily „knihu života“.

Tak, jak je každé dítě jiné, tak má také jiné potřeby ohledně své minulosti.

Možná budete potřebovat nějakého odborníka, aby vašemu dítěti pomohl se zpracováváním minulosti. Může to být sociální pracovnice úřadu, která vás bude doprovázet při hledání minulosti, může to být pracovník neziskové organizace zabývající se náhradní rodinnou péčí, který zná různé způsoby, jak pomoci konkrétně vašemu dítěti, a možná budete potřebovat pro své dítě i psychoterapeutickou pomoc. Nebojte se vyhledat odborníky. Někdy pomůže dítěti již jen vědomí toho, že není na světě jediné, které vyrůstá mimo vlastní rodinu. Jako svépomocná skupina mohou sloužit klubová setkání pěstounů, kde si pěstouni proberou své starosti a radosti a děti mají svůj vlastní program, při kterém se setkají s dětmi s podobnou životní zkušeností.

4. Původní rodina a kontakt s ní

Pěstounská péče je typ náhradní rodinné péče, u kterého na začátku vždy existují vztahy s původní rodinou dítěte a nová právní úprava přímo předpokládá rozvíjení těchto vztahů včetně osobního styku dítěte a jeho rodiny. Mnoho dětí se do pěstounské péče vůbec nedostane, protože potencionální náhradní rodiče mají z kontaktu s rodinou dítěte velký strach.

Hlavou jim běhají tyto otázky: Jací budou rodiče dítěte? Jaká mají práva? Jaké mají pěstouni povinnosti vůči rodičům dítěte? Jak budou rodiče zasahovat do výchovy dítěte? Jak to dítě zvládne? Budeme mít někde zastání anebo se všechno bude odehrávat u nás na dvorku či v kuchyni? Jak bude kontakt probíhat?

Chtěli bychom vás trochu tohoto strachu z neznáma zbavit. Představte si situaci dítěte po rozvodu rodičů. Mnoho dětí se musí vyrovnávat s tím, že v jedné rodině žije a do druhé chodí na návštěvu. Vy jako pěstouni máte výhodu. Nejste zatíženi společnou minulostí s rodiči dítěte. Jsou to pro vás cizí lidé a vy musíte za pomoci sociální pracovnice OSPOD nebo pověřené organizace, se kterou jste sepsali Dohodu o výkonu pěstounské péče, či případně za pomoci soudu nastavit pravidla tak, aby vše probíhalo ku prospěchu dítěte.

Zkušenosti jsou někdy i takové, že rodiče dítěte se domáhají intenzivního kontaktu s dítětem v období soudních jednání, časem však jejich zájem vyhasíná.

„Proč už za mnou můj pravej táta a máma nechodí? To už mě nemají rádi? Úplně na mě zapomněli?“ ptá se předškoláček Filípek. Má pravdu, zpočátku za ním chodili rodiče každý týden, telefonovali mu, psali SMS zprávy, nosili dárky. Teď už se ale neozvali několik týdnů. Dříve než pěstounka stačila odpovědět, našla slova útěchy Verunka: „To tak vždycky bývá. Za mnou máma taky chodila a pak přestala. To se často stává.“ Filípek k Verunce zvedl uslzenou tvářičku a zeptal se: „Už mě nemají rádi?“ „Ale mají,“ odpověděla dvanáctiletá Verunka, která už se také musela vyrovnat se spoustou smutků. „Tak proč za mnou nechodí?“ vzdorovitě se ptá Filip. „Oni nevědí, co s tebou dělat. Neumějí si s tebou hrát, nevědí, co by ti vyprávěli. Nemají peníze na dárky, ani na zmrzlinu. Až budeš velký, můžeš je jít sám navštívit.“

Pokud zájem rodičů přetrvává, je to obvykle ku prospěchu dítěte. Zejména v období, kdy dítě hledá své kořeny, svou identitu. Kontakt s rodiči však musí být pro dítě bezpečný a měl by při něm být vždy zohledňován zájem dítěte. V případě jakýchkoliv pochybností z vaší strany je možné požádat o úpravu kontaktu či přímo o asistovaný kontakt. To by znamenalo, že během setkání rodičů s dítětem by byla přítomna i nějaká jiná, třetí osoba. Tou by mohla být např. sociální pracovnice nebo psychologka či mediátor. Úlohou doprovázejících organizací pěstounů je zajištění takové osoby.

S biologickými rodiči dítěte je vhodné seznámit se nejprve bez přítomnosti dítěte a získat tak možnost v klidu si domluvit případné podmínky kontaktu (při tomto prvním setkání může pomoci sociální pracovnice či právě pracovník doprovodné organizace). Písemná dohoda o průběhu kontaktů by se měla stát součástí Individuálního plánu sociálně-právní ochrany dítěte, který vypracovává příslušné pracoviště OSPOD. V dohodě by mělo být uvedeno např.: jak častý bude kontakt, který den a jak dlouho bude trvat, na jakém místě a za jakých okolností se bude realizovat. Dále se dá např. domluvit, že se matka dostaví

sama bez přítele; biologický rodič předá dítěti jen dárky, o jejichž vhodnosti se předem domluví s pěstouny. Aby mohla pěstounská rodina dobře připravit dítě na kontakt, mohou být stanoveny podmínky, že biologičtí rodiče den předem účast na setkání potvrdí. Je vhodné také prodiskutovat, zda a jak často rodiče mohou kontaktovat pěstouny nebo dítě telefonicky, přes internet atd. Záleží na zvážení konkrétní situace.

Pokud je dítě už dost velké a rodiče si ho přebírají a opět pěstounům vracejí, je pro pěstouny dobré nechat si vždy podepsat při převzetí dítěte prohlášení, že rodiče si od pěstounů dítě přebírají v konkrétní den, hodinu a hlavně v prohlášení uvést, do kdy dítě vrátí. Pokud se z objektivních důvodů rodiče s dítětem někde zdrží (k tomu v praxi dochází poměrně často), pak se dá předem domluvit, že musí např. zatelefonovat či alespoň napsat SMS zprávu. Neurčí-li soud, že dítě může mít kontakt s rodiči i přes noc, není možné žádosti rodičů v tomto smyslu vyhovět. Pokud jsou rodiče dítěte lidé, se kterými se dá domluvit, a svoje domluvy dodržují, není problém, abyste se o kontaktech domlouvali tak, jak to oběma stranám vyhovuje.

Martin měl tatínka, který byl léčen na deprese. V období depresí otec o návštěvy Martina neusiloval. Když byl jeho stav stabilizovaný, měl naopak zájem vídat se s Martinem co nejčastěji. Pěstouni otcův zdravotní stav znali a domlouvali se s otcem operativně podle potřeby.

S rodiči mluvejte laskavě a s úctou. Vyplatí se vám to. Pro vaše děti bude velkou výhodou, pokud s vámi budou moci probírat otevřeně své pocity z návštěv. A vy tak budete mít informace, jak dítěti pomoci projít návštěvami bezpečně.

Pavlíček přišel z návštěvy od své mámy plný zážitků. „Víš to, že moje maminka má domeček postavený z igelitových tašek?“ vypráví pěstounce po návštěvě „maminčiny zahrádky“, tj. bezdomovecké kolonie.

Pokud by kontakt s rodinou dítěte skutečně dítě poškozoval, můžete se obrátit na soud, aby rozhodl o změně kontaktu, jeho omezení nebo popř. kontakt úplně zakázal.

Vzhledem k tomu, že jako pěstouni smíte dítě zastupovat pouze v běžných záležitostech, je mnohdy výhodou, pokud jsou rodiče dostupní. Na mnoha dokumentech musí být jejich podpis, vzhledem k tomu, že jsou zákonnými zástupci dítěte. Pokud jsou rodiče ochotni s vámi spolupracovat i při vyřizování pasů či např. přestupu dítěte na jinou školu, je všechno mnohem rychlejší

a jednodušší. Pokud spolupracovat nechtějí či nerespektují zájem dítěte, rozhodnutí za ně udělá soud.

Kubík měl nastoupit do nové školy v místě bydliště pěstounů. Do pěstounské rodiny se dostal předběžným opatřením soudu, vše šlo ráz na ráz. Škola ale Kubíka bez podpisu zákonného zástupce, v tomto případě matky dítěte, nepřijala. Původní škola byla vzdálená přes 100 km, a tak Kubík nechodil týden do školy, dokud podpis nesehnala od matky sociální pracovnice.

V případě poskytování pěstounské péče na přechodnou dobu by dítěti, které se má v dohledné době vrátit zpět do své biologické rodiny, měly být jeho kontakty s rodiči, případně dalšími příbuznými, ze strany pěstounů i odborných pracovníků velmi podporovány. Cílem této péče by mělo být zkvalitnění a utužení těchto vztahů, tak aby návrat dítěte do rodiny byl pro dítě radostnou událostí.

Kontakt rodiny, která poskytuje dítěti pěstounskou péči na přechodnou dobu s budoucí osvojitelskou rodinou

Pěstounská péče na přechodnou dobu je také hojně využívána u dětí, které čekají na tzv. právní uvolnění. Jedná se většinou o děti nejmenší, které jsou do přechodné pěstounské péče umisťovány do doby, než jejich rodiče přivolí k osvojení a než je jim vytipována osvojitelská rodina. Díky této možnosti řešení situace mají tyto děti šanci se zcela vyhnout pobytu v ústavním zařízení, což je pro jejich další vývoj velmi významné.

Pěstouni na přechodnou dobu jsou ve speciálních kurzech připravováni na to, jak nejlépe dítěti přechod do osvojitelské rodiny usnadnit.

Navazování kontaktu s budoucí osvojitelskou rodinou by mělo probíhat pozvolna, jeho režie by měla být v souladu s Individuálním plánem sociálně-právní ochrany dítěte, který sestavuje příslušný úřad. Pěstouni by měli být tím, kdo bude postupně seznamovat dítě s novou rodinou a jejím prostředím. Ideálně by měli být nové rodině a dítěti rádcem a oporou i do budoucna.

III. ZPROSTŘEDKOVÁNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE

O svěření dítěte do pěstounské péče nebo do péče poručníka rozhoduje soud. Řízení se zahajuje na návrh osoby či osob, které se chtějí stát pěstouny nebo poručníky. U zprostředkované pěstounské péče předchází proces zprostředkování. O zprostředkování poručenství se v zákoně výslovně nehovoří, je to v první řadě tím, že předpoklady, které musí splňovat osoba, jež se chce stát poručníkem, jsou stejné jako u pěstounské péče. Dalším důvodem je skutečnost, že poručenství je zároveň institutem k ochraně práv dítěte a poručníkem může být i osoba, která nemá dítě v přímé péči.

Honzíkovi rodiče jsou ve vězení, soudním rozhodnutím jim byl také pozastaven výkon rodičovské zodpovědnosti. Honzík byl soudem svěřen do zprostředkované pěstounské péče na přechodnou dobu manželům Růžičkovým s tím, že se jedná o péči krátkodobou, do vyřešení otázky, zda bude Honzík potřebovat péči trvalou, nebo zda se bude moci vrátit do péče svých rodičů. Poručníkem byl Honzíkovi ustanoven obecní úřad.

Proces vnitrostátního zprostředkování v rámci České republiky zajišťují krajské úřady. Prvotní úkony v procesu zprostředkování pěstounské péče jsou ale činěny u obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

Proces zprostředkování má několik fází a spočívá:

- 1) ve vyhledávání dětí, kterým je třeba zajistit péči v náhradním rodinném prostředí formou pěstounské péče;
- 2) ve vyhledávání fyzických osob vhodných stát se pěstouny;
- 3) v odborné přípravě budoucích pěstounů k přijetí dítěte do rodiny;
- 4) ve výběru určité osoby vhodné stát se pěstounem určitého dítěte, jemuž se pěstounská péče zprostředkovává, a v zajištění osobního seznámení dítěte s touto osobou.

1. Podání žádosti o zprostředkování pěstounské péče

Zprostředkování se provádí jen na žádost fyzické osoby, která má zájem být zařazena do evidence žadatelů o zprostředkování pěstounské péče. Žádost se podává u obecního úřadu obce s rozšířenou působností podle místa trvalého pobytu žadatele (v případě manželů v místě trvalého pobytu alespoň jednoho z nich).

Žádost o zprostředkování může podat fyzická osoba, která je občanem České republiky, nebo cizinec, kterému vyplývá nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropské unie, jenž má na území České republiky povolen trvalý pobyt, anebo podle zvláštního předpisu (zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky) přechodně pobývá na území České republiky nepřetržitě po dobu 365 dnů. Tato fyzická osoba musí současně splňovat podmínku obvyklého bydliště na území České republiky.

Vzor žádosti a přílohy k žádosti

Existuje vzor formuláře, který je ke stažení na stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (viz Přílohu č. 3). Zároveň však úřad nemůže odmítnout přijetí žádosti, jež není podána na tomto formuláři. Máte právo na přijetí vaší písemné žádosti a její vyřízení písemným rozhodnutím. Podmínkou podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí je, že žadatelé k žádosti připojí také svůj písemný souhlas s tím, že orgán sociálně-právní ochrany dětí je oprávněn o nich zjišťovat další potřebné údaje pro zprostředkování a zároveň kdykoliv zjistit, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci. Žadatelé přikládají též souhlas se svou účastí na přípravě k přijetí dítěte do rodiny (povinný kurz).

2. Posuzování žadatelů o zprostředkování pěstounské péče obecním úřadem obce s rozšířenou působností

Ve správním řízení o zařazení do evidence zájemců o zprostředkování náhradní rodinné péče nejprve obecní úřad obce s rozšířenou působností podle místa trvalého pobytu žadatele shromáždí potřebné doklady pro zprostředkování pěstounské péče a založí spisovou dokumentaci o žadateli. Obecní úřad obce s rozšířenou působností vede spisovou dokumentaci o žadateli, která obsahuje:

- žádost, v níž jsou obsaženy žadatelovy osobní údaje, jimiž jsou jméno, popřípadě jména, příjmení, datum narození a místo trvalého pobytu;
- doklad o státním občanství nebo o povolení k trvalému pobytu na území České republiky či o nepřetržitém přechodném pobytu na území České republiky po dobu nejméně 365 dnů podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území České republiky. Jde-li o občana Evropské unie, je možné po žadateli požadovat rovněž předložení jiného dokladu, na jehož základě lze prokázat, že se tento žadatel zdržuje nepřetržitě na území České republiky nejméně po dobu 365 dnů, nejde-li o cizince, kterému vyplývá nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropské unie;

- opis z evidence Rejstříku trestů vyžádaný obecním úřadem obce s rozšířenou působností;
- zprávu o zdravotním stavu předloženou žadatelem;
- údaje o ekonomických a sociálních poměrech (bydlení, příjmy apod.);
- písemný souhlas s tím, že orgán sociálně-právní ochrany dětí zprostředkující pěstounskou péči je oprávněn:
 - » zjišťovat další údaje potřebné pro zprostředkování, zejména o tom, zda způsobem života bude žadatel zajišťovat pro dítě vhodné výchovné prostředí,
 - » kdykoliv zjistit, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci;
- písemný souhlas s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny;
- stanovisko obecního úřadu obce s rozšířenou působností k žádosti o zprostředkování pěstounské péče;
- vyjádření obecního úřadu, krajského úřadu, pověřené osoby nebo obecního úřadu obce s rozšířenou působností, který není příslušný k vedení spisové dokumentace o žadateli, pokud s nimi žadatel uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče, protože již má svěřeno dítě do pěstounské péče.

Po shromáždění všech potřebných dokladů postupuje obecní úřad obce s rozšířenou působností kopii spisové dokumentace o žadateli neprodleně krajskému úřadu.

3. Posuzování žadatelů o zprostředkování pěstounské péče krajským úřadem

Krajský úřad vede evidenci dětí a evidenci žadatelů, posuzuje vhodnost žadatelů, rozhoduje o zařazení nebo nezařazení žadatele o svěřením dítěte do pěstounské péče do evidence, vyhledává pro děti vedené v evidenci vhodné náhradní rodiny.

Krajský úřad zařazuje žadatele do své evidence pro účely zprostředkování pěstounské péče neprodleně po odborném posouzení žadatele. Odborné posouzení pro zprostředkování pěstounské péče zahrnuje:

- posouzení žadatele;

- zhodnocení přípravy k přijetí dítěte do rodiny, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu;
- vyjádření dětí žadatele k přijetí dítěte svěřovaného do pěstounské péče do rodiny, jsou-li takového vyjádření schopny s ohledem na svůj věk a rozumovou vyspělost;
- posouzení schopnosti dětí žijících v domácnosti žadatele přijmout dítě do rodiny;
- zjištění bezúhonnosti žadatele, jeho manžela, druhu, dítěte a jiné osoby tvořící s žadatelem společnou domácnost. Za bezúhonného se pro tyto účely nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro trestný čin, který směřoval proti životu, zdraví, lidské důstojnosti, mravnímu vývoji nebo jmění dítěte, nebo pro jiný trestný čin, jehož spáchání může mít vliv na způsobilost žadatele k řádné výchově dítěte;
- u žadatelů o zařazení do evidence osob vhodných pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu posouzení schopnosti pečovat o děti vyžadující speciální péči a schopnost spolupráce s rodiči těchto dětí.

Odborné posuzování provádí krajský úřad vždy před zařazením dětí a žadatelů do evidence.

- **Posouzení zdravotního stavu**
Podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí má žadatel povinnost podrobit se při odborném posouzení vyšetření zdravotního stavu, sdělit údaje o svém zdravotním stavu a sdělit jméno, příjmení a adresu ošetřujícího lékaře a název a adresu zdravotnického zařízení, v němž se léčí.

V rámci odborného posouzení se hodnotí, zda zdravotní stav žadatele z hlediska duševního, tělesného a smyslového nebrání dlouhodobé péči o dítě. Kontraindikace k výkonu náhradního rodičovství nejsou nikde stanoveny. Hlavním hlediskem je zájem dítěte.

- **Psychologické posouzení**

U žadatelů se posuzuje:

- a) charakteristika osobnosti, psychický stav, zdravotní stav, jenž zahrnuje posouzení, zda stav žadatele z hlediska duševního, tělesného a smyslového nebrání dlouhodobé péči o dítě;

- b) předpoklad vychovávat dítě;
- c) motivace, která vedla k žádosti o svěřeni dítěte do pěstounské péče, stabilita manželského (partnerského) vztahu a prostředí v rodině, popřípadě další skutečnosti rozhodné pro svěřeni dítěte do pěstounské péče.

- **Přípravy k přijetí dítěte**

Jednou z podmínek pro zprostředkování pěstounské péče je, že se zájemce o svěřeni dítěte zúčastní přípravy k přijetí dítěte do rodiny, kterou zajišťuje krajský úřad nebo pověřená osoba. Zhodnocení přípravy k přijetí dítěte do rodiny, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu, je součástí odborného posouzení pro zprostředkování pěstounské péče.

V této souvislosti je třeba připomenout, že úspěšnost pěstounské péče je mimo jiné závislá též na správném výběru budoucího pěstouna. Výběr je třeba provádět s plným respektem k potřebám konkrétního dítěte, přičemž by měly být dobře zváženy a posouzeny schopnosti a možnosti budoucích pěstounů.

Posláním kurzů je poskytnout budoucím náhradním rodičům potřebné vědomosti o specifických otázkách náhradní rodinné péče, zprostředkovat reálné informace o situaci a potřebách dětí žijících mimo vlastní rodinu a umožnit jim ujasnit si představy o tom, jaké dítě mohou do své péče přijmout.

Žádost lze v průběhu jejího vyřizování podle aktuální situace písemně přerušit, případně vzít zpět.

Na základě odborného posouzení vydá příslušný krajský úřad nebo Magistrát hl. m. Prahy rozhodnutí o zařazení nebo nezařazení do evidence žadatelů pro zprostředkování pěstounské péče. Pokud krajský úřad zjistí závažné důvody, pro které nelze žadatele zařadit do evidence žadatelů, může rozhodnout o zamítnutí žádosti i před provedením odborného posouzení žadatele.

Odvolání proti nezařazení do evidence zájemců o zprostředkování pěstounské péče

Žadatelé o zprostředkování pěstounské péče mají možnost se proti zamítavému rozhodnutí (rozhodnutí o zamítnutí žádosti o zařazení do evidence zájemců o zprostředkování pěstounské péče) odvolat. Odvolání se podává u toho

správního orgánu, který napadené rozhodnutí vydal, tj. příslušný krajský úřad, a to do lhůty uvedené v poučení rozhodnutí. V odůvodnění odvolání je třeba podrobně vyjádřit, s čím v napadeném rozhodnutí nesouhlasí, popřípadě doložit nové skutečnosti. Odvolacím správním orgánem je Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, kterému je odvolání, včetně kompletní spisové dokumentace žadatelů s vyjádřením krajského úřadu k dané věci, postoupeno.

Evidenci žadatelů o zprostředkování pěstounské péče vedou krajské úřady. V rozhodnutí o zařazení žadatele do evidence je žadatelům stanovena povinnost hlásit krajskému úřadu všechny změny rozhodné pro zprostředkování pěstounské péče do 15 dnů ode dne jejich vzniku. Zprostředkovat pěstounskou péči lze pouze osobě v evidenci.

Osoby, které dítě již osobně znají a mají zájem přijmout ho do pěstounské péče, mohou podat žádost o svěřeni konkrétního dítěte do své pěstounské péče přímo příslušnému soudu.

Krajské úřady vedou zvláštní evidenci osob vhodných vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu. Hovoří-li zákon o sociálně-právní ochraně dětí o **osobách v evidenci**, jsou tímto pojmem míněny právě osoby, které jsou vedeny v evidenci osob, jež mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu.

4. Výběr pěstounské rodiny

Výběr rodiny ke konkrétnímu dítěti je úkolem odborných pracovníků krajského úřadu, který vede evidenci jak dětí, tak žadatelů. Krajský úřad vyhledává pro děti vedené v jeho evidenci vhodné žadatele z evidence žadatelů vedené tímto krajským úřadem a z evidence vedené jinými krajskými úřady. Pracoviště krajského úřadu si zpravidla zve k tomuto jednání odborníky z praxe.

Dítěti je vybírána nejvhodnější rodina

Zprostředkování náhradní rodinné péče se řídí základním pravidlem: **Vždy je dítěti vybírána taková rodina, která je připravena přijmout dítě právě takové, jaké je.**

To znamená:

- se všemi jeho radostmi a starostmi;
- se všemi jeho přednostmi, ale také riziky ve vývoji;

- s jeho minulostí;
- s jeho osobní i rodinnou anamnézou;
- s důsledky jeho pobytu v ústavním zařízení nebo nefungující rodině;
- s existencí jeho původních rodičů a sourozenců;
- v případě pěstounské péče i s případnou účastí rodičů dítěte nebo jiných příbuzných na jeho další výchově.

Výběr rodiny pro konkrétní dítě závisí především na míře nároků, požadavků, toleranci a sociálněpsychologickém posouzení žadatelů.

Podněty ke zprostředkování pěstounské péče krajskému úřadu může podávat i Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.

5. Navazování kontaktu s dítětem

Poté, co krajský úřad vytipuje určité žadatele jako nejvhodnější náhradní rodiče pro konkrétní dítě, seznámí je se všemi dostupnými informacemi. Na základě písemného oznámení krajského úřadu má žadatel také právo seznámit se osobně s dítětem a ten, u něhož se dítě nachází, je povinen toto seznámení umožnit. Žadatel má možnost seznámit se s dítětem a podat žádost o svěření dítěte do péče budoucích pěstounů, a to nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy mu bylo doručeno písemné oznámení krajského úřadu o tom, že byl pro konkrétní dítě vybrán jako vhodný pěstoun.

V této fázi zprostředkování náhradní rodinné péče je důležité přechod dítěti do nové rodiny co nejvíce usnadnit. Pro dítě je měnící se prostředí vždy krokem do nejistoty a do neznáma. Informace o tom, jaké dítě dodržuje rituály, co má rádo apod., mohou adaptaci dítěte u vás doma velmi usnadnit. Některé děti, které pobývají v ústavní péči, jsou již zapojeny do různých projektů, které se na kontinuitu jejich života v jejich často se měnícím prostředí zaměřují. Může se stát, že dítě k vám již přijde například se započatou „knihou života“ nebo se svým osobním kufíkem, v němž budou fotky, předměty a vůně, které ho jeho dosavadním životem provázely.

6. Služby poskytované náhradním rodinám

Náhradní rodiny se při výchově svěřených dětí potýkají se zcela specifickými situacemi. Odborníci na náhradní rodinnou péči jim mohou pomoci tyto situace lépe pochopit a ošetřit je. Postupně se i v České republice vytváří síť odborných služeb pro náhradní rodiny.

V současné době značnou část služeb poskytovaných náhradním rodičům a samotným dětem zajišťují organizace pověřené k výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Jedná se například o poradenství v otázkách výchovy přijatých dětí, psychologicko-terapeutickou pomoc, asistovaný kontakt s biologickou rodinou dítěte, kluby náhradních rodin, pomoc při práci na „knize života“ apod.

Naše praxe ukazuje, že je optimální, pokud jsou zájemci o poskytování pěstounské péče v kontaktu s odborníky již během úvah a příprav na náhradní rodičovství.

„Manželé Ivana a Petr nás vyhledali v době, kdy vážně uvažovali nad přijetím dítěte do rodiny. Neměli tehdy ještě představu, co obnáší výchova dítěte v náhradní rodině ani jakou formu náhradní rodinné péče zvolí. Při osobní konzultaci jim byla nabídnuta také možnost zúčastnit se klubového setkání náhradních rodin. V klubu měli možnost slyšet autentické příběhy jednotlivých rodin bez jakýchkoli příkras. Manželé dnes již vychovávají v pěstounské péči sourozence Evelínku a Patrika a vzpomínají na své první klubové setkání jako na moment, kdy si ujasnili, jakou cestou se chtějí vydat.“

7. Dohody o výkonu pěstounské péče (příp. rozhodnutí) (§ 47b a § 47c zákona č. 359/1999 Sb.)

Rodinám, které mají dítě svěřené do pěstounské nebo poručenské péče, a osobám v evidenci je dnes již legislativně garantován nárok na odbornou pomoc. Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí s účinností od 1. 1. 2013 zakotvila do našeho právního řádu dohodu o výkonu pěstounské péče. Touto dohodou by měly být upraveny podrobnosti ohledně výkonu práv a povinností pěstounů. Dohody musí být v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte a při jejich tvorbě se musí přihlížet k zájmům a individuálním potřebám dítěte i **pečujících osob a osob v evidenci**.

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí pracuje s novými pojmy:

Osobou pečující je fyzická osoba odpovědná za výchovu dítěte:

- která je pěstounem;
- která byla do dosažení zletilosti dítěte jeho pěstounem nebo poručníkem, a to po dobu, po kterou má nezaopatřené dítě nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte;
- které je před rozhodnutím soudu o svěření dítěte do pěstounské péče rozhodnutím soudu nebo orgánu sociálně-právní ochrany dětí dočasně

svěřeno do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem, a to po dobu trvání takové péče;

- která je poručníkem dítěte, jestliže o dítě osobně pečuje;
- která má v osobní péči dítě, k němuž nemá vyživovací povinnost, a to po dobu, po kterou probíhá soudní řízení o ustanovení této osoby poručníkem.

Osobou v evidenci je fyzická osoba, která je vedena v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu.

Dohody jsou sepsány na základě návrhu obecního úřadu obce s rozšířenou působností, v jejímž obvodu má trvalý pobyt osoba pečující nebo osoba v evidenci, zpravidla ve lhůtě 30 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí příslušného orgánu o svěření prvního dítěte do péče osoby pečující nebo rozhodnutí o zařazení osoby v evidenci do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu. Nebude-li dohoda ve stanovené lhůtě uzavřena, rozhodne obecní úřad o úpravě práv a povinností dotčené osoby rozhodnutím.

Na základě souhlasu příslušného obecního úřadu s rozšířenou působností může dohodu uzavřít krajský úřad, obecní úřad, obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu nemá osoba pečující nebo osoba v evidenci trvalý pobyt, nebo pověřená osoba. Osoby pečující nebo osoby v evidenci mohou vypovědět dohodu o výkonu pěstounské péče bez udání důvodu.

Základní práva a povinnosti osob pečujících a osob v evidenci jsou vymezeny v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí. Tyto osoby mají přiznáno zejména:

- a) právo na poskytnutí trvalé nebo dočasné pomoci při zajištění osobní péče o svěřené dítě. Tato pomoc spočívá zejména v zajištění krátkodobé péče:
 1. po dobu, kdy je osoba pečující nebo osoba v evidenci uznána dočasně práce neschopnou nebo při ošetřování osoby blízké,
 2. při narození dítěte,
 3. při vyřizování nezbytných osobních záležitostí,
 4. při úmrtí osoby blízké;
- b) právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o svěřené dítě nebo děti, která je přiměřená věku dítěte, v rozsahu alespoň 14 kalendářních dnů v kalendářním roce, jestliže svěřené dítě dosáhlo alespoň věku 2 let;

- c) právo na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci alespoň jednou za 6 měsíců;
- d) právo na zprostředkování nebo zajištění bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě;
- e) právo na pomoc při plnění povinnosti udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, včetně práva na pomoc při zajištění místa pro uskutečňování styku oprávněných osob s dítětem a při zajištění asistence při tomto styku;
- f) povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě v rozsahu 24 hodin v době 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích;
- g) povinnost umožnit sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče a spolupracovat se zaměstnancem pověřeným sledovat vývoj dětí;
- h) v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči, a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak.

IV. FINANČNÍ ZAJIŠTĚNÍ PĚSTOUNSKÉ PÉČE A PÉČE PORUČNÍKA

1. Dávky pěstounské péče

Novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí (ZOSPOD) došlo s účinností k 1. 1. 2013 k významné změně v právní úpravě státní podpory v oblasti pěstounské péče. Právní úprava dávek pěstounské péče byla vyjmuta ze zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, a nově vložena do zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Kromě systematické změny v právní úpravě došlo též ke zvýšení dávek poskytovaných pěstounům. K dalšímu navýšení těchto dávek došlo zákonem č. 2000/2017 Sb., od 1. 1. 2018.

Dávkami pěstounské péče jsou:

- a) příspěvek na úhradu potřeb dítěte;
- b) odměna pěstouna;
- c) příspěvek při převzetí dítěte;
- d) příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla;
- e) příspěvek při ukončení pěstounské péče.

Při společné pěstounské péči manželů náleží dávka pěstounské péče jen jednomu z manželů určenému na základě jejich dohody. Nedohodnou-li se manželé, určí příslušná krajská pobočka úřadu práce, kterému z manželů se dávka pěstounské péče přizná.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte má nezletilé nezaopatřené dítě svěřené do pěstounské péče. Příspěvek na úhradu potřeb dítěte se vyplácí osobě pečující. Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte se zachovává i po dosažení zletilosti dítěte, nejdéle však do dvacátého šestého roku jeho věku, jde-li o nezaopatřené dítě podle zákona upravujícího státní sociální podporu, které trvale žije a společně uhrazuje náklady na své potřeby s osobou, jež byla do dosažení jeho zletilosti osobou pečující.

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte činila v roce 2018 za kalendářní měsíc:

- a) 4 950 Kč pro dítě ve věku do 6 let;
- b) 6 105 Kč pro dítě ve věku od 6 do 12 let;
- c) 6 985 Kč pro dítě ve věku od 12 do 18 let;
- d) 7 260 Kč pro dítě ve věku do 18 do 26 let.

Zvýšený příspěvek na úhradu potřeb dítěte dle stupně závislosti na pomoci jiné osoby:

Věk dítěte	I. stupeň	II. stupeň	III. stupeň	IV. stupeň
0–6 let	5 115 Kč	6 105 Kč	6 490 Kč	7 040 Kč
6–12 let	6 215 Kč	7 480 Kč	7 975 Kč	8 635 Kč
12–18 let	7 095 Kč	8 580 Kč	9 130 Kč	9 570 Kč
18–26 let	7 425 Kč	8 910 Kč	9 460 Kč	9 900 Kč

Odměna pěstouna

Nárok na odměnu pěstouna má osoba pečující a osoba v evidenci. Nárok na odměnu pěstouna má i osoba pečující nebo osoba v evidenci, jestliže nezaopatřené dítě, které jí bylo svěřeno do péče, nemá po dosažení zletilosti nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte jen proto, že požívá důchod z důchodového pojištění, jehož výše je stejná nebo vyšší než uvedený příspěvek.

Pokud jsou oba manželé osobou pečující nebo osobou v evidenci, náleží odměna pěstouna pouze jednomu z nich.

Odměna je projevem díků a uznání osobě, která pečuje o dítě svěřené do pěstounské péče. Je v podstatě mzdou za péči o dítě, které přijímá do své rodiny. Odměna pěstouna se považuje za příjem ze závislé činnosti. Z odměny se odečítá záloha na daň a sociální a zdravotní pojištění.

Výše odměny pěstouna činí za kalendářní měsíc, není-li dále stanoveno jinak:

- a) 12 000 Kč, je-li pečováno o jedno dítě;
- b) 18 000 Kč, je-li pečováno o 2 děti;
- c) 30 000 Kč, je-li pečováno alespoň o 3 děti nebo; je-li pečováno alespoň o jedno dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve II.–IV. stupni závislosti
- d) 36 000 Kč, je-li pečováno o 4 děti nebo o 2 děti ve II.–IV. stupni závislosti nebo o jedno dítě ve II.–IV. stupni závislosti + jedno dítě zdravé;
- e) 42 000 Kč, je-li pečováno o 5 dětí;
- f) 48 000 Kč, je-li pečováno o 6 dětí.

V případě, že je pěstoun prarodičem svěřeného dítěte nebo prarodičem rodiče svěřeného dítěte, náleží mu odměna pěstouna vždy, když pečuje alespoň o 3 děti nebo alespoň o 1 dítě, které je závislé na péči jiné osoby ve II., III. a IV. stupni závislosti. V ostatních situacích má nárok pouze v případech hodných zvláštního zřetele, nárok na odměnu se posuzuje individuálně dle jeho sociálních a majetkových poměrů s přihlédnutím ke zdravotnímu stavu dítěte. Pro účely rozhodnutí o přiznání odměny pěstouna je krajská pobočka úřadu práce povinná si vyžádat vyjádření příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností.

Příspěvek při převzetí dítěte

Nárok na příspěvek při převzetí dítěte má osoba pečující, která převzala dítě do pěstounské péče. Příspěvek při převzetí dítěte, jde-li o totéž dítě, náleží osobě pečující jen jednou.

Výše příspěvku při převzetí dítěte činí, jde-li o dítě ve věku:

- a) do 6 let – 8 000 Kč;
- b) od 6 do 12 let – 9 000 Kč;
- c) od 12 do 18 let – 10 000 Kč.

Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla

Nárok na příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla má osoba pečující, která má v pěstounské péči nejméně 3 děti nebo má nárok na odměnu pěstouna z důvodu péče o 3 děti, včetně zletilých nezaopatřených dětí, jež zakládají osobě pečující nárok na odměnu pěstouna, pokud zakoupila osobní motorové vozidlo (dále jen „motorové vozidlo“) nebo zajistila nezbytnou celkovou opravu motorového vozidla a toto vozidlo nepoužívá pro výdělečnou činnost.

Výše příspěvku na zakoupení motorového vozidla činí 70 % pořizovací ceny motorového vozidla nebo prokázaných výdajů na opravy, nejvýše však 100 000 Kč. Součet těchto příspěvků poskytnutých osobě pečující v období posledních 10 kalendářních let přede dnem podání žádosti nesmí přesáhnout 200 000 Kč.

Příspěvek na zakoupení motorového vozidla může být poskytnut i před zakoupením motorového vozidla, a to i bezhotovostně. Použití příspěvku na zakoupení motorového vozidla je osoba pečující povinna prokázat do 6 měsíců od jeho poskytnutí. V případě neprokázání nebo v případě, že tohoto příspěvku nepoužila k zakoupení motorového vozidla, je osoba pečující povinna příspěvek vrátit.

Pokud osoba pečující do 5 let ode dne, kdy jí byl příspěvek poskytnut, předmětné motorové vozidlo převedla na jinou osobu, započala je používat pro výdělečnou činnost nebo přestala vykonávat pěstounskou péči, nejde-li o případ, kdy osoba pečující přestala vykonávat pěstounskou péči z vážných zdravotních důvodů, je povinna vrátit poměrnou část příspěvku na zakoupení motorového vozidla odpovídající době z období 5 let, kdy uvedené podmínky nesplňovala.

Příspěvek při ukončení pěstounské péče

Nárok na příspěvek při ukončení pěstounské péče má fyzická osoba, která byla ke dni dosažení zletilosti v pěstounské péči, a to ke dni zániku nároku této osoby na příspěvek na úhradu potřeb dítěte.

Výše jednorázového příspěvku činí 25 000 Kč, přičemž nárok na příspěvek při ukončení pěstounské péče náleží jen jednou.

2. Peněžité pomoc v mateřství (PPM) a rodičovský příspěvek (RP), otcovská dovolená

Nárok na mateřskou a rodičovskou dovolenou při převzetí dítěte upravuje § 197 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

Peněžité pomoc v mateřství je dávka ze systému nemocenského pojištění (§ 32 a násl. zákona č. 187/2006 Sb.). Nárok na peněžitou pomoc v mateřství má pojištěnec, pokud převzal dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu. **Převzatým dítětem se rozumí dítě, které ke dni převzetí do péče nedosáhlo 7 let věku, nejdéle však do dosažení věku 7 let a 31 týdnů.** Za rozhodnutí příslušného orgánu se mimo jiné považuje:

- 1) rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do výchovy jiné osoby;
- 2) rozhodnutí soudu o osvojení dítěte;
- 3) rozhodnutí soudu o předání dítěte do péče budoucího osvojitele;
- 4) rozhodnutí soudu o předání dítěte osvojiteli do péče před osvojením;
- 5) jmenování fyzické osoby poručníkem dítěte;
- 6) rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče a do pěstounské péče na přechodnou dobu;
- 7) rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do předpěstounské péče zájemci o pěstounskou péči;
- 8) rozhodnutí soudu o nařízení předběžného opatření o péči o dítě;
- 9) podání návrhu soudu na zahájení soudního řízení o ustanovení fyzické osoby poručníkem dítěte, jestliže tato osoba o dítě osobně pečuje a nemá k němu vyživovací povinnost.

Podmínkou nároku na peněžitou pomoc v mateřství je účast pojištěnce na pojištění alespoň po dobu 270 kalendářních dní v posledních dvou letech přede dnem nástupu na peněžitou pomoc v mateřství. Je-li uplatňován nárok na peněžitou pomoc v mateřství z více pojištění, musí být tato podmínka účasti na pojištění splněna v každém z těchto pojištění. U OSVČ je podmínkou nároku na peněžitou pomoc v mateřství účast na nemocenském pojištění po dobu aspoň 180 kalendářních dnů v posledním roce přede dnem počátku podpůrcí doby. Peněžitá pomoc v mateřství nenáleží, je-li účast na nemocenském pojištění založena pouze pobíráním odměny pěstouna.

Podpůrcí doba PPM

U pojištěnce, pokud převzal dítě do péče (na základě rozhodnutí příslušného orgánu, z důvodu úmrtí matky, z důvodu dlouhodobého závažného onemocnění matky nebo na základě dohody podle ustanovení § 32 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění), činí podpůrcí doba **nejdéle 22 týdnů**.

Pokud pojištěnec pečuje zároveň o dvě nebo více dětí, činí podpůrcí doba 31 týdnů, přičemž po uplynutí 22 týdnů podpůrcí doby PPM náleží, jen jestliže pojištěnec dále pečuje alespoň o dvě z těchto dětí. Do této doby se v některých případech započítává doba, po kterou pobírala PPM matka dítěte, kromě prvních 6 týdnů po porodu, kdy PPM náleží výhradně matce. U pojištěnky, která porodila, však nesmí být podpůrcí doba u PPM kratší než 14 týdnů a nesmí skončit před uplynutím 6 týdnů od data porodu.

Výše peněžité pomoci v mateřství za kalendářní den činí 70 % denního vyměřovacího základu.

Pokud nenáleží peněžítá pomoc v mateřství, náleží rodičovský příspěvek ze systému dávek státní sociální podpory.

Rodičovský příspěvek je dávka ze systému státní sociální podpory (§ 30 a násl. zákona č. 117/1995 Sb.). Nárok na rodičovský příspěvek získá rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně, celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině, a to nejdéle do 4 let věku tohoto dítěte a do doby, kdy byla na rodičovském příspěvku vyplacena z důvodu péče o totéž nejmladší dítě v rodině celková částka. V případě, že nejmladším dítětem v rodině jsou 2 či více dětí narozených současně (dále jen „vícerčata“), má tento rodič nárok na 1,5násobek celkové částky.

Rodič má možnost dle zákona volby výše měsíční výplaty. Za rodiče se pro nárok na rodičovský příspěvek považuje i osoba, které bylo dítě svěřeno rozhodnutím příslušného orgánu do péče (viz výše).

V případě, že při přijetí dítěte do náhradní rodiny byla již celá částka na péči o toto dítě vyčerpána, nelze již nárok uplatnit.

Otcovská dovolená

Nárok na otcovskou dovolenou má i pojištěnec, který pečuje o dítě, které převzal do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí příslušného orgánu, pokud dítě ke dni převzetí do této péče nedosáhlo 7 let věku.

Osoby samostatně výdělečně činné musí být účastny pojištění alespoň po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházející dni nástupu na otcovskou dovolenou. Nástup na otcovskou dovolenou musí nastat v období šesti týdnů ode dne převzetí dítěte do péče.

Podpůrcí doba u otcovské dovolené činí 1 týden ode dne převzetí dítěte do péče.

Výše otcovské dovolené za kalendářní den činí 70 % denního vyměřovacího základu.

Za rozhodnutí příslušného soudu se v tomto případě považuje rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do péče jiné osoby, rozhodnutí soudu o osvojení dítěte, rozhodnutí soudu o předání dítěte do péče budoucího osvojitele, rozhodnutí

soudu o předání dítěte osvojiteli do péče před osvojením, jmenování fyzické osoby poručníkem dítěte), rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do předpěstounské péče zájemci o pěstounskou péči, rozhodnutí soudu o nařízení předběžného opatření o péči o dítě, podání návrhu soudu na zahájení soudního řízení o ustanovení fyzické osoby poručníkem dítěte, jestliže tato osoba o dítě osobně pečuje a nemá k němu vyživovací povinnost, a to po dobu, po kterou probíhá toto soudní řízení a rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče.

ZÁVĚR

Shrnuli jsme pro Vás základní informace o zprostředkované pěstounské péči a péči poručníka. Chtěli jsme Vás doprovodit nejen při Vašem rozhodování, ale také na Vaší celé cestě odborného posuzování a samotné péči o přijaté dítě. Doufáme, že Vám tyto informace pomohou v lepší orientaci v celé problematice.

Přejeme Vám, abyste realisticky zvážili své možnosti a poskytli domov právě takovému dítěti, které si snadno zamilujete, se kterým se navzájem budete nejen obdarovávat, ale statečně projdete i leccjakou těžkostí, kterou život přináší.

Přejeme Vám, ať na nové rodičovství nejste nikdy sami.

PŘÍLOHA 1

Doporučená literatura

ARCHEROVÁ, C. *Dítě v náhradní rodině*. Praha: Portál, 2001. 119 s.

CAIRNS, K. *Bezpečná vazba mezi náhradními rodiči a dítětem*. Praha: Portál, 2013. 179 s.

FABER, A., MAZLISH, E. *Jak mluvit, aby nás děti poslouchaly*. Praha: CPress, 2007. 248 s.

FRANTÍKOVÁ, J. *Dospívající dítě v náhradní rodině*. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2008. 40 s.

GABRIEL, Z., NOVÁK, T. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008. 144 s.

KLECKA, M. *FAScinující děti*. Bratislava: Návrat, o. z., 2012. 97 s.

KLECKA, M., JANAS-KOZIK, M. *Dieťa s FASD: Diferenciálna diagnostika a základy terapie*. Bratislava: Návrat, o. z., 2012. 97 s.

KLIMEŠ, J. *Budování identity dítěte*. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2008. 48 s.

KOL. AUTORŮ. *Průvodce dítěte jeho měnícím se prostředím*. Praha: Občanské sdružení Šafrán dětem, 2010. 30 s.

KONEČNÁ, H. *Na cestě za dítětem: dvě malá křídla*. Praha: Galén, 2009. 296 s.

KONEČNÁ, H. *Rodičem kdykoliv a jakkoliv? - Průvodce asistovanou reprodukcí a náhradní rodinnou péčí*. Mladá fronta, 2017

KOVAŘÍK, J. et al. *Náhradní rodinná péče v praxi*. Praha: Portál, 2004. 167 s.

LANGMEIER, J., MATĚJČEK, Z. *Psychická deprivace v dětství*. 4. dopl. vyd. Praha: Karolinum, 2011. 399 s.

MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. 98 s.

MATĚJČEK, Z. et al. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999. 183 s.

MATĚJČEK, Z., BUBLEOVÁ, V., KOVAŘÍK, J. *Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace*. Praha: Psychiatrické centrum Praha, 1997. 69 s.

MATĚJČEK, Z. et al. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002. 155 s.

MOJŽÍŠOVÁ, Z. *Dve-tri prasiatka*. Bratislava: Občianske združenie Návrat a Asociácia náhradných rodín, 2006. 14 s.

NATAMA, *Almanach, Užitečný rádce pro náhradní rodiče a okolí*, 2016

PERRY, D. B., SZALAVITZ, M. *Chlapec, kterého vychovávali jako psa*. Praha: Portál, 2016. 344 s.

PURVIS, K. B., CROSS, D. R., SUNSHINE, W. L. *Dítě v nové rodině*. Praha: Grada, 2013. 252 s.

ROHÁČEK, M. et al. *Zvykáme si jeden na druhého aneb nová náhradní rodina v procesu adaptace*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, o. s., 2012. 37 s.

RYAN, T., WALKER, R. *Vytváření KNIHY ŽIVOTA aneb Pomáháme dítěti porozumět jeho minulosti – Praktický rádce*. Praha: Natama, 2006. 76 s.

SCHOLLER, J. E. *Adopce, vztah založený na slibu: užitečné rady a postřehy pro adoptivní rodiče a pěstouny*. Praha: Návrat domů, 2002. 217 s.

UHLÍŘOVÁ, V. *Vztahový labyrint v náhradní rodině: Vlastní rodina přijatých dětí*. Říčany: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2012. 36 s.

VRTBOVSKÁ, P. *O ztraceném dítěti a cestě do bezpečí: Attachment, poruchy attachmentu a léčení*. Praha: Natama, Tišnov: SCAN, 2010. 120 s.

VRTBOVSKÁ, P. *Čítanka pro rodiče: Naděje na uzdravení*. Praha: Natama, 2012. 103 s.

ZEZULOVÁ, D. *Domov je místo, odkud tě nevyhodí ... ani když vyrosteš*. 2. dopl. vyd. Praha: Smart Press, 2012. 147 s.

ZEZULOVÁ, D. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012. 197 s.

ŽILINČÍKOVÁ, D. *Dlhá cesta domov*. Bratislava: Občianske združenie Návrat, 2003. 45 s.

ŽILINČÍKOVÁ, D. *Až se narodíš, budeš doma*. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit & V zájmu dítěte, o. s., 2009, 45 s.

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem 2016 – J. Riedlová Jurková, E. Burdová, V. Novotná. Anag, 2016

Doporučené filmy

Dokumentární filmy:

Děti bez lásky [film]. Režie Kurt Golberger. Československo, 1963.

Nechcené děti 1–9 [film]. Režie Marek Šulík. Slovenská republika, 1999.

(Ne)chcené děti 1–5 [film]. Režie Marek Šulík, Mário Homolka, Jaro Vojtek, Juraj Lehotský, Peter Filo, Milan Balog. Slovenská republika, 2001.

Obavy [film]. Režie Robert Šveda. Slovenská republika, 2004.

Cesta náhradných rodičov [film]. Režie Mário Homolka, Slovenská republika, 2004.

Sedem magických rokov [film]. Režie Marek Šulík. Slovenská republika, 2005.

Bezpečná stopa na cestě domů – Projekt v praxi [film]. Představení projektu občanského sdružení Šafrán dětem. Vyrobil Or-fin Plzeň, s. r. o., Česká republika, 2009.

Rodiče napořád [dokumentární seriál]. Režie Olga Špátová, Česká republika, 2017.

Drama:

Kluk na kole [film]. Režie Jean-Pierre Dardenne, Luc Dardenne. Belgie, Francie, Itálie, 2011.

Lion [film]. Režie Garth Davis, Austrálie, USA, Velká británie, 2016.

PŘÍLOHA 2

Seznam obcí s rozšířenou působností

Jihočeský kraj

Blatná, České Budějovice, Český Krumlov, Dačice, Jindřichův Hradec, Kaplice, Milevsko, Písek, Prachatice, Soběslav, Strakonice, Tábor, Trhové Sviny, Třeboň, Týn nad Vltavou, Vimperk, Vodňany

Jihomoravský kraj

Blansko, Boskovice, Brno, Břeclav, Bučovice, Hodonín, Hustopeče, Ivančice, Kuřim, Kyjov, Mikulov, Moravský Krumlov, Pohořelice, Rosice, Slavkov u Brna, Šlapanice, Tišnov, Veselí nad Moravou, Vyškov, Znojmo, Židlochovice

Karlovarský kraj

Aš, Cheb, Karlovy Vary, Kraslice, Mariánské Lázně, Ostrov, Sokolov

Královéhradecký kraj

Broumov, Dobruška, Dvůr Králové nad Labem, Hořice, Hradec Králové, Jaroměř, Jičín, Kostelec nad Orlicí, Náchod, Nová Paka, Nové Město nad Metují, Nový Bydžov, Rychnov nad Kněžnou, Trutnov, Vrchlabí

Liberecký kraj

Česká Lípa, Frýdlant, Jablonec nad Nisou, Jilemnice, Liberec, Nový Bor, Semily, Tanvald, Turnov, Železný Brod

Moravskoslezský kraj

Bílovec, Bohumín, Bruntál, Český Těšín, Frenštát pod Radhoštěm, Frýdek-Místek, Frýdlant nad Ostravicí, Havířov, Hlučín, Jablunkov, Karviná, Kopřivnice, Kravaře, Krnov, Nový Jičín, Odry, Opava, Orlová, Ostrava, Rýmařov, Třinec, Vítkov

Olomoucký kraj

Hranice, Jeseník, Konice, Lipník nad Bečvou, Litovel, Mohelnice, Olomouc, Prostějov, Přerov, Šternberk, Šumperk, Uničov, Zábřeh

Pardubický kraj

Česká Třebová, Hlinsko, Holice, Chrudim, Králíky, Lanškroun, Litomyšl, Moravská Třebová, Pardubice, Polička, Přelouč, Svitavy, Ústí nad Orlicí, Vysoké Mýto, Žamberk

Plzeňský kraj

Blovice, Domažlice, Horažďovice, Horšovský Týn, Klatovy, Kralovice, Nepomuk, Nýřany, Plzeň, Přeštice, Rokycany, Stod, Stříbro, Sušice, Tachov

Středočeský kraj

Benešov, Beroun, Brandýs nad Labem – Stará Boleslav, Čáslav, Černošice, Český Brod, Dobříš, Hořovice, Kladno, Kolín, Kralupy nad Vltavou, Kutná Hora, Lysá nad Labem, Mělník, Mladá Boleslav, Mnichovo Hradiště, Neratovice, Nymburk, Poděbrady, Příbram, Rakovník, Říčany, Sedlčany, Slaný, Vlašim, Votice

Ústecký kraj

Bílina, Děčín, Chomutov, Kadaň, Litoměřice, Litvínov, Louny, Lovosice, Most, Podbořany, Roudnice nad Labem, Rumburk, Teplice, Ústí nad Labem, Varnsdorf, Žatec

Kraj Vysočina

Bystřice nad Pernštejnem, Havlíčkův Brod, Humpolec, Chotěboř, Jihlava, Moravské Budějovice, Náměšť nad Oslavou, Nové Město na Moravě, Pacov, Pelhřimov, Světlá nad Sázavou, Telč, Třebíč, Velké Meziříčí, Žďár nad Sázavou

Zlínský kraj

Bystřice pod Hostýnem, Holešov, Kroměříž, Luhačovice, Otrokovice, Rožnov pod Radhoštěm, Uherské Hradiště, Uherský Brod, Valašské Klobouky, Valašské Meziříčí, Vizovice, Vsetín, Zlín

V Praze

plní kompetence svěřené obcím s rozšířenou působností orgány městských částí určené Statutem hl. m. Prahy

Tiskopis prosím vyplňte čitelně

podací razítko

Žádost o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli / pěstouny / pěstouny na přechodnou dobu

I. Žadatelka:

Příjmení:		Jméno ¹⁾ :	
Rodné příjmení ²⁾ :		Titul před jménem: za jménem:	
Rodné číslo ³⁾ :		Datum narození:	
Místo trvalého pobytu:	Obec: Ulice:	Část obce: Č. p. 4): Č. orient.:	PSČ:
Cizinec - adresa pobytu:	Obec: Ulice:	Část obce: Č. p. 4): Č. orient.:	PSČ:
Rodinný stav:	Telefon:	E-mail:	

II. Žadatel:

Příjmení:		Jméno ¹⁾ :	
Rodné příjmení ²⁾ :		Titul před jménem: za jménem:	
Rodné číslo ³⁾ :		Datum narození:	
Místo trvalého pobytu:	Obec: Ulice:	Část obce: Č. p. 4): Č. orient.:	PSČ:
Cizinec - adresa pobytu:	Obec: Ulice:	Část obce: Č. p. 4): Č. orient.:	PSČ:
Rodinný stav:	Telefon:	E-mail:	

Žádám o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli / pěstouny / pěstouny na přechodnou dobu⁴⁾, v souladu s příslušnými ustanoveními zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

V případě osvojení, pokud krajský úřad nezprostředkuje osvojení do 3 let ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o zařazení do evidence žadatelů, souhlasím – nesouhlasím⁵⁾ s tím, aby tato žádost byla postoupena Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí za účelem zařazení do evidence pro zprostředkování osvojení dětí z ciziny.

Žádám výlučně o osvojení z ciziny. Ano – Ne⁶⁾

¹⁾ Uveďte všechna jména osoby.

²⁾ Kolonku **Rodné příjmení** vyplňte pouze v případě, že se liší od příjmení.

³⁾ Cizinci, pokud nemají v ČR přiděleno rodné číslo, uvedou v kolonce **Rodné číslo** v ČR datum narození ve tvaru den, měsíc, rok.

⁴⁾ Pokud je místo čísla popisného přiděleno číslo evidenční, uveďte před číslem písmeno E.

⁵⁾ Nehodící se škrtněte.

Souhlasím s tím, že orgány sociálně právní ochrany dětí, podílející se na zařazení do evidence žadatelů a na zprostředkování náhradní rodinné péče, jsou oprávněny zajišťovat další potřebné údaje zejména o tom, zda způsobem svého života budu zajišťovat pro dítě vhodné rodinné prostředí, a dále jsou oprávněny kdykoliv zjišťovat, zda nedošlo ke změně rozhodných skutečností uvedených ve spisové dokumentaci.

Dávám souhlas s uchováním a zpracováním osobních údajů a fotokopii osobních dokladů všemi orgány sociálně-právní ochrany, které se budou podílet na zařazení do evidence žadatelů a na zprostředkování náhradní rodinné péče (v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, v platném znění a zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, v platném znění).

Souhlasím s účastí na odborné přípravě k přijetí dítěte do rodiny.

Formulář jsem převzal(a) z oficiálních webových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí, nezměnil(a) jsem na něm žádné pevné texty, pouze jsem pravdivě vyplnil(a) kolony určené k vyplňování.

V		dne	.	.	20
---	--	-----	---	---	----

podpis žadatelky

V		dne	.	.	20
---	--	-----	---	---	----

podpis žadatele

K Žádosti prosím doložte:

- občan ČR - doklad o státním občanství
- cizinec – doklad o povolení k trvalému pobytu na území ČR nebo o nepřetržitým přechodným pobytu na území ČR po dobu nejméně 365 dnů podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území ČR
- občan ČR - opis z evidence Rejstříku trestů – vyžádá obecní úřad s rozšířenou působností
- cizinec - doklad obdobný opisu z evidence Rejstříku trestů vydaný ve státech, ve kterých se žadatel zdržoval nepřetržitě déle než 3 měsíce v době od dovršení patnáctého roku věku do podání žádosti – doloží žadatel
- zpráva o zdravotním stavu praktického lékaře předložena žadatelem
- dotazník obsahující další osobní údaje žadatele, údaje o ekonomických a sociálních poměrech, údaje o osobách žijících v domácnosti žadatele, představy o dítěti

Dotazník k žádosti o zařazení do evidence žadatelů
vhodných stát se osvojiteli / pěstouny / pěstouny na přechodnou dobu

ČÁST A- ÚDAJE O ŽADATELI/ŽADATELCE

I. OSOBNÍ ÚDAJE ŽADATELE/KY

Jméno a příjmení:

Rodné příjmení:

Datum narození:

Státní příslušnost:

Národnost:

Náboženské vyznání:

Jazyk/y používané v domácnosti:

Kontaktní údaje (pokud se liší od údajů uvedených v žádosti):

Adresa:

Pobyt na adrese od:

Telefon:

E-mail:

II. VZDĚLÁNÍ (uveďte název školy, vyučení, odborné zkoušky)

základní

vyučen – obor:

středoškolské:

vyšší odborné:

vysokoškolské:

Jiné odborné zkoušky:

III. ZAMĚSTNÁNÍ (uveďte název zaměstnavatele a Vaše postavení v zaměstnání
max. 5 let zpět, pracovní dobu, vzdálenost od místa bydliště)

.....

.....

.....

.....

.....

IV. ZÁJMY

.....

.....

.....

.....

.....

V. ZKUŠENOSTI S PÉČÍ O DĚTI

Věnoval/a jste se péči o děti

- v rámci výkonu zaměstnání?

 ano ne

Kde a jak:

.....

.....

.....

.....

- v rámci dobrovolné činnosti?

 ano ne

Kde a jak:

.....

.....

.....

.....

- jinde?

 ano ne

Kde a jak:

.....

.....

.....

.....

VI. ZDRAVOTNÍ STAV

Léčíte se s nějakým onemocněním?

 ano ne

Jakým:

.....

Máte nějaké zdravotní obtíže a omezení (alergie, astma...)?

 ano ne

Jaké:

.....

.....

Užíváte trvale léky?:

 ano ne

Jaké:

.....

Docházíte k odbornému lékaři

 ano; jaké odbornosti ne

ZDRAVOTNÍ STAV

Vyskytlo se ve Vaší rodině (rodiče, sourozenci, děti) nějaké dědičné nebo závažné onemocnění?

ano ne

Jaké:

Jaká závažnější onemocnění jste prodělal/a Vy?:

.....

Utrpěl/a jste nějaký závažný úraz?:

ano ne

Kdy a jaký:

Zůstaly Vám nějaké následky?:

ano ne

Jaké:

Byl/a jste někdy hospitalizován/a pro duševní onemocnění?

ano ne

S jakým onemocněním:

.....

Byl/a jste vyšetřen/a nebo ambulantně léčen/a u neurologa, psychiatra či psychologa?

ano ne

S jakým onemocněním:

.....

Pobíráte plný nebo částečný invalidní důchod?:

ČID ID ne

Dg.:

Léčil/a jste se s nějakou závislostí (drogovou, alkoholovou, hráčskou, jinou): ano ne

Kdy a s čím:

.....

Cítíte se z Vašeho pohledu zdráv/a?

ano

ne – proč:

VII. RODIČE**Matka:**

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Zemřela v roce:

Příčina úmrtí:

Otec:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Zemřel v roce:

Příčina úmrtí:

Sourozenci: ano

Kolik:

Kolikátý/á jste v pořadí:

 ne

Věk, pohlaví:

VIII. PARTNERSKÝ VZTAH**Manžel/ka, partner/ka**

Jméno a příjmení:

Rodné příjmení:

Datum narození:

Datum uzavření sňatku:

Délka známosti před sňatkem:

Délka společného soužití před sňatkem:

Pořadí manželství:

Jste rozvedený/á:

Kolikrát:

V roce:

Kdo podával návrh na rozvod?

 vy bývalý/á manžel/ka

Důvod:

Děti z předchozích manželství:

 ano

Kolik:

 ne

Jste s dětmi v kontaktu?

 ano

Jak často:

 ne

ČÁST B – ÚDAJE O DĚTECH (vyplní žadatelé společně)**DĚTI i dospělí žijící mimo rodinu**

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

 dítě ze současného vztahu dítě partnera dítě partnerky osvojené v roce v jiné formě náhradní rodinné péče od roku

V případě, že s vámi dítě již nežije, kdy odešlo?

Kam?

Zdravotní stav:

 dobrý jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.)

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

 dítě ze současného vztahu dítě partnera dítě partnerky osvojené v roce v jiné formě náhradní rodinné péče od roku

V případě, že s vámi dítě již nežije, kdy odešlo?

Kam?

Zdravotní stav:

 dobrý jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.)

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

 dítě ze současného vztahu dítě partnera dítě partnerky osvojené v roce v jiné formě náhradní rodinné péče od roku

V případě, že s vámi dítě již nežije, kdy odešlo?

Kam?

Zdravotní stav:

 dobrý jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.)

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

 dítě ze současného vztahu dítě partnera dítě partnerky osvojené v roce v jiné formě náhradní rodinné péče od roku

V případě, že s vámi dítě již nežije, kdy odešlo?

Kam?

Zdravotní stav:

 dobrý jiný (postižení, odborné lékařské kontroly, atd.)

ČÁST C – ÚDAJE O DOMÁCNOSTI (vyplní žadatelé společně)**I. BYTOVÉ POMĚRY**

Žijete v: rodinném domě v bytě

o velikosti (uvedte rozlohu i počet místností):

Dům/byt, ve kterém žijete? je ve Vašem osobním vlastnictví
 užíváte na základě nájemní smlouvy
 užíváte na základě podnájemní smlouvy
 užíváte na základě jiného oprávnění, jakého?

Máte zahradu? ano ne

Máte nějaké domácí zvíře? ano Jaké?
 ne

Bude mít přijaté dítě/děti vlastní pokoj? ano ne

Žije s Vaší rodinou (kromě dětí uvedených v další části) někdo ve společné domácnosti (kdo, proč, jak dlouho, jak se účastní Vašeho společného života..)?

.....

II. LOKALITA

Jak byste charakterizovali lokalitu, ve které žijete? (samota, vesnice, historické centrum města, klidná vilová čtvrť apod.)

.....

Občanská vybavenost:
 Dostupnost mateřské školy:

.....

Dostupnost základní školy:

.....

Dostupnost dětského lékaře:

.....

III. FINANČNÍ SITUACE**Příjmy pravidelné:**

- ano ve výši:
 ne

Příjmy nepravidelné, občasné:

- ano ve výši (obvykle za rok):
 ne

Dávky státní sociální podpory (rodičovský příspěvek, přídavek na dítě aj.):

- ano ve výši:

Jaké:

- ne

Dávky pěstounské péče - odměna pěstouna

- ano odměna pěstouna ve výši:
 ne

Dávky sociální péče (dávkou pro osoby se zdravotním postižením, dávkou pomoci v hmotné nouzi, příspěvek na péči):

- ano ve výši:

Jaké:

- ne

Soudně určená vyživovací povinnost:**Příjem:**

- ano ve výši:
 ne

Výdaj:

- ano ve výši:
 ne

Jiná platební povinnost: (úvěry, půjčky, exekuce atd.):

- ano ve výši:

Jaká:

-
 ne

ČÁST D – PŘEDSTAVY A OČEKÁVÁNÍ (vyplní žadatelé společně)**I. OČEKÁVÁNÍ**

Zde uveďte, proč jste se pro náhradní rodinnou péči rozhodl/a/li, co od přijetí dítěte očekáváte, kdo se nejvíce na péči o dítě bude podílet, zda plánujete opustit zaměstnání atd.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

II. PŘEDSTAVY O PŘIJATÉM DÍTĚTI

Uveďte své představy o přijímaném dítěti/dětech (např. věk, jaké zdravotní omezení u přijímaného dítěte jste připraveni zvládnout apod.), zda máte zkušenosti s výchovou dětí v náhradní péči, eventuálně s problémy ve výchově dětí; atd.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Potvrzuji, že údaje, které jsem uvedl/a jsou pravdivé a jsem si vědom/a toho, že uvedení nepravdivých údajů může mít za následek nezařazení nebo vyřazení mé žádosti o zprostředkování náhradní rodinné péče.

Souhlasím s uchováním a zpracováním osobních údajů uvedených v dotazníku v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, v platném znění.

Datum:

Podpis žadatele:

Podpis žadatelky:

PŘÍLOHA 4

VZOR – Návrh na svěřeni dítěte do pěstounské péče

V dne

Okresnímu (v Praze Obvodnímu) soudu

Místní příslušnost je dána bydlištěm nezletilé/ho ke dni podání návrhu.

Adresy soudů jsou k dohledání na adrese www.justice.cz

Navrhovatel: (jméno, příjmení, datum narození, adresa trvalého bydliště)

Nezletilý/á: (jméno, příjmení, datum narození, adresa bydliště)

Matka nezletilé/ho: (jméno, příjmení, datum narození, adresa bydliště)
jsou-li známy

Otec nezletilé/ho: (jméno, příjmení, datum narození, adresa bydliště)
jsou-li známy

**Návrh na svěřeni nezl.
do pěstounské péče**

Trojmo

I.

Navrhovatel by měl uvést všechny rozhodné skutkové okolnosti týkající se výchovy a péče o nezletilého/nezletilou v období před i po podání tohoto návrhu, v rámci těchto oblastí:

- a) popis předcházející výchovy nezletilého – v čí péči se nacházel v době před podáním návrhu (ústav, rodina atd.), zda a na základě jakého rozhodnutí či skutečnosti je ke dni podání návrhu v péči navrhovatelů;
- b) popis vztahů nezletilého k jeho biologickým rodičům a jeho rodině, s uvedením důvodů, pro které je navrhována pěstounská péče (nemožnost či neschopnost rodičů zajistit péči o nezletilého, úmrtí rodičů apod.). Ve stejném rozsahu by měli uvádět i navrhovatelé z rodiny nezletilého nebo osob mu blízkých;
- c) popis vztahu mezi nezletilým a navrhovatelem, jak probíhá péče o nezletilého, zda jsou zvýšené nároky na jeho zdravotní péči apod.;
- d) popis podmínek na straně navrhovatelů k poskytnutí řádné péče o nezletilého – materiální a bytové zajištění navrhovatelů, zkušenosti navrhovatelů s výchovou nezletilých, zkušenosti s pěstounskou péčí či jinými instituty náhradní rodinné péče apod. Z uvedeného by měla vyplývat záruka zajištění řádné péče nezletilému.

Důkaz:

Výslech rodičů

Výslech navrhovatelů

Doklady/příjem, zdravotní zpráva, zpráva sociální pracovnice o poměrech, rozhodnutí o svěření do péče atd. – důkazy by měly být navrhovány při vědomí, že soud si musí před rozhodnutím vyžádat zprávu sociálně-právní ochrany dětí o tom, zda ten, kdo se má stát pěstounem, je osobou vhodnou pro výkon péče.

II.

Za dané situace, kdy ze strany rodičů nezletilého nebylo možno zajistit péči o nezletilého a není zde nikdo jiný, kdo by zajistil jeho výchovu, mám/e za to, že zájem nezletilého vyžaduje svěření do mé/společné pěstounské péče, přičemž jsem/jsme přesvědčen/a/i, že jsem/jsme schopen/a/i poskytnout záruku řádné výchovy nezletilého.

III.

S ohledem na shora uvedené navrhuji/navrhujeme, aby soud vydal tento rozsudek:

Nezletilý, nar., se svěřuje do společné (jso-li navrhovateli manželé) pěstounské péče manželům (jméno, příjmení, datum narození) a (jméno, příjmení, datum narození).

Tím se mění úprava výchovy nezletilého provedená rozsudkem Okresního/Obvodního soudu v, ze dne:, čj. (pouze v případě předchozího rozhodnutí o ústavní péči či svěření dítěte do zařízení).

Navrhovatelé.....

(podpisy nemusejí být úředně ověřené)

PŘÍLOHA 5

VZOR – Návrh na ustanovení poručníka dítěti

V dne

Okresnímu (v Praze Obvodnímu) soudu

Místní příslušnost je dána bydlištěm nezletilé/ho ke dni podání návrhu.

Adresy soudů jsou k dohledání na adrese www.justice.cz

Navrhovatel: (jméno, příjmení, datum narození, adresa trvalého bydliště)

Nezletilý/á: (jméno, příjmení, datum narození, adresa bydliště)

Matka nezletilé/ho: (jméno, příjmení, datum narození, adresa bydliště)
jsou-li známy

Otec nezletilé/ho: (jméno, příjmení, datum narození, adresa bydliště)
jsou-li známy

**Návrh na svěřením nezletilé/ho
do pěstounské péče**

Trojmo

I.

Navrhovatel by měl uvést všechny rozhodné skutkové okolnosti týkající se zejména důvodů potřeby poručenské péče, v těchto bodech:

- a) uvedení důvodu potřeby ustanovení poručníka dítěti – úmrtí rodičů, zbavení rodičovské zodpovědnosti, pozastavení výkonu rodičovské zodpovědnosti, absence způsobilosti k právním úkonům rodičů v plném rozsahu, případně s uvedením rozhodnutí, který tuto skutečnost založil;
- b) je-li ve věci dáno doporučení rodičů, konstatování tohoto doporučení, jinak popis vztahu mezi dítětem a navrhovatelem, zda se jedná o vztah příbuzenský či jiný a z jakého důvodu by navrhovatelé měli být poručníky dítěte;
- c) popis podmínek na straně poručníka s poukazem na skutečnosti odůvodňující závěr, že poručník je schopen nezletilého vychovávat, zastupovat a spravovat jeho majetek – popis osobních poměrů navrhovatelů.

Důkaz:

Výslech navrhovatelů

Výslech rodičů – je-li možný

Doklady/rozhodnutí zakládající nutnost ustanovení poručníka, doklad o příjmech navrhovatele atd. – důkazy by měly být navrhovány s ohledem na potřebu prokázat, že jsou dány důvody pro ustanovení poručníka a současně navrhovatel jako poručník je schopen plnit povinnosti poručníka, tedy obecně, že navrhovatel vede řádný život.

II.

Vzhledem ke skutečnosti, že rodiče nezletilého(uvést důvody, proč je nutné ustanovit poručníka ve smyslu ustanovení § 928 odst. 1 občanského zákoníku – úmrtí, omezení svéprávnosti atd.), jsou dány zákonem stanovené podmínky pro ustanovení poručníka nezletilému. Vzhledem k této skutečnosti a vzhledem k doporučení rodičů nezletilého (pouze v případě, že toto doporučení skutečně existuje) a mému/našemu vztahu k nezletilému jsem/jsemě přesvědčen/a/i o naplnění zákonných podmínek pro ustanovení poručníka nezletilému, kdy jsem/jsemě připraven/a/i, v souladu se zájmy nezletilého, plnit všechny zákonem stanovené povinnosti poručníka nezletilého.

III.

S ohledem na shora uvedené navrhuji/navrhujeme, aby soud vydal tento rozsudek:

Nezletilému, nar., se ustanovují/e za poručníky/a manželé (jméno, příjmení, datum narození) a (jméno, příjmení, datum narození).

Navrhovatelé.....

(podpisy nemusejí být úředně ověřené)

Nadace Sirius

Nadace Sirius se zapojila mezi organizace charitativního sektoru v červnu 2008 se záměrem všestranně přispívat ke zlepšování a rozvoji kvality života dětí. Svým působením se snaží přispět k lepší situaci dětí, které neměly v životě štěstí.

Nadace Sirius iniciuje systematická a účelná řešení problémů dětí na základě profesionálního a transparentního přístupu. Podporuje takové aktivity, které směřují k účinným preventivním opatřením a k eliminaci problému.

Chce řešit ty problémy, které jsou v současnosti nejpálčivější, a proto jejím prvním krokem bylo zmapování aktuálního stavu řešení dětských problémů v České republice. Jeho výsledky se staly základem pro rozhodnutí, kam pomoc nadace směřovat.

Nadace Sirius spolupracuje s předními odborníky ze všech oblastí a oborů, kteří se zabývají řešením problematiky dětí. Její snahou je, aby se v praxi aplikovaly nejlepší metody a postupy. Cílem Nadace Sirius je, aby se žádné dítě nemuselo potýkat s problémy, které již své řešení mají.

Nadace Sirius
Všehrdova 560/2, 118 00 Praha 1
info@nadacesirius.cz
www.nadacesirius.cz
tel.: +420 702 026 600

Středisko náhradní rodinné péče, spolek

Středisko náhradní rodinné péče, spolek, je nezisková organizace, která se od roku 1994 zabývá problematikou dětí, které se ocitly ve zvláště obtížných životních situacích, a dětí, které vyrůstají mimo vlastní rodinu.

Cílem Střediska NRP je, aby rodinná péče o ohrožené děti převládala nad péčí ústavní a aby se všestranně rozvíjel a změnil systém náhradní rodinné péče u nás.

Hlavní činnosti Střediska NRP:

- snaha o všestranný rozvoj náhradní rodinné péče a zavedení a poskytování systematických, kvalitních, profesionálních a veřejně dostupných služeb pro rozvoj a podporu náhradní rodinné péče;
- poskytovat poradenství a provádět přípravu zájemců o náhradní rodinnou péči;
- doprovázet a podporovat rodiny, které pečují o svěřené dítě;
- připravovat a vzdělávat dobrovolníky, kteří pomáhají realizovat některé aktivity Střediska NRP;
- provádět osvětovou, vzdělávací, výzkumnou a publikační činnost.

Středisko náhradní rodinné péče, spolek

Jelení 91, 118 00 Praha 1

info@nahradnirodina.cz

www.nahradnirodina.cz

tel.: +420 233 355 309

Středisko NRP dosud vydalo:

Monitoring příprav na náhradní rodinnou péči

Základní informace o náhradní rodinné péči

Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka

Zdravotně znevýhodněné dítě v náhradní rodinné péči

Dítě jiného etnika v náhradní rodinné péči

Dítě v náhradní rodinné péči potřebuje i vaši pomoc (Informační materiál pro učitele mateřských, základních a speciálních škol, kteří do své třídy přijímají dítě vyrůstající v náhradní rodinné péči)

Metodika práce s dobrovolníky

Jak dál s pěstounskou péčí na přechodnou dobu

Sociálně-právní analýza přechodné pěstounské péče v České republice

Dítě v náhradní rodinné péči očima pediatra (Informace pro zájemce o náhradní rodinnou péči a náhradní rodiny)

O „negenetickém“ rodičovství trochu jinak (Informace pro zdravotníky)

Metodika podpůrných aktivit pro náhradní rodinnou péči (Podpora pěstounských a osvojitelských rodin s romskými dětmi, Arteterapie, Klub náhradních rodin, VTI)

Přípravy pro budoucí rodiče (metodika)

Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči

Výzkum praxe NRP v ČR a zkušenosti aktérů s touto praxí

Osvojování dětí v Anglii a v Dánsku

Děti s postižením v náhradní péči v Anglii a v Dánsku

Metodika adopčního centra - Průvodce pro práci s osvojitelskou rodinou

